

ZPRAVODAJ ŠRÁMKOVY SOBOTKY

PROSINEC 1970

ROČNÍK VII — 9

Dušan Fiedler

Lidové zvyky na Sobotecku kolem Vánoc a Nového roku

(Dokončení)

Betlém se stavěl v každé rodině v jiném rozsahu i v jiném uspořádání. Dodnes se Betlémy v mnohých soboteckých rodinách stavějí. Snad největší býval u Šulců na Novém Městě. Nyní je mu už téměř čtyřicet let. Obuvník pan František Šulc vyřezával každý rok z tištěného, pravděpodobně Wenigova Betléma další a další postavy, zvířátka, lesy a chaloupky, lepil je na tvrdý karton a vestavoval do Betléma. Skály a mechový podklad si dělal sám. Nakonec potřeboval na postavení Betléma téměř celý den. Obestavěl jím skoro celou místnost. Dodnes Betlém pečlivě opatruje a každý rok na vánoce část Betléma staví jeho dcera, paní Jana Ouředníková.

S líčením vánočních zvyků se obrátím zase především na děkana F. M. Vetešníka. Ten zaznamenal r. 1843: Ještě než začalo svítat, upředli na Štědrý den všichni domácí lidé, kteří to dovedli, tak zvaný steník (míra přize), vložili ho do kameninového hrnce a povařili ho. Pak steník zase vyňali a odvařenou vodou napojili toho dne, na Hod boží a na sv. Štěpána dobytek, aby nekulhal. Když toto F. M. Vetešník zapisoval, byl zvyk pravděpodobně již na ústupu. O necelých čtyřicet let později se o něm V. J. Černý ve svém Památníku nezmiňuje, i když asi tento zvyk býval v okolí ojedinělý. Jeho vymizení si neumím vysvětlit, protože kolovrátky se v domácnostech v okolí Sobotky držely a předlo se na nich podle vzpomínek Kláry Lacinové ještě kolem roku 1920. Dobytek vlastnili lidé ještě déle. To, že by se lidem nechtělo před svítáním vstávat, se mi zdá trochu absurdní.

V. J. Černý se zmiňuje ve svém Památníku také o jídelníčku pro domácí dobytek a drůbež. Správný hospodář tenkrát, také ještě před svítáním na Štědrý den, napekl koním a kravám chlebové topinky pomazané česnekem, aby byli koně bujní a krávy aby hodně dojily. F. M. Vetešník se o tom ve své práci nezmiňuje, asi to nepokládá za zvláštní zvyk, o němž by bylo nutno psát.

Zato se ale oba shodují (F. M. Vetešník a V. J. Černý) v dalším zvyku. Správný hospodář a hospodyně totiž na Štědrý den a na sv. Štěpána ráno smísili pšenici, žito, ječmen, oves, hrách a čečetu (čočku), a to vše nasyпали na dvoře do obruče od kola nebo od velkého sudu. Slepice musely směs z obruče vyzobat, aby dobře nesly a nezanášely.

V. J. Černý už ve svém Památníku neuvádí, že by toto dělal hospodář na sv. Štěpána a také se v popisu tohoto zvyku liší tím, že se směs nesykala do obruče, ale do kola, udělaného z řetězů a provazů. To ale nepovažuji za nějaký velký rozdíl, záleželo to asi jen na tom, co bylo po ruce, nebo na množství drůbeže.

V. J. Černý ještě uvádí, že na hospodyně při sypání volali domácí lidé nebo hospodář: „Co to házíš, co to házíš?“ a ona odpovídala: „Samá vejce, samá vejce!“

Mám za to, že v době, kdy F. M. Vetešník zvyky na Sobotecku zapisoval, volalo se na hospodyně podobně,

ale Vetešník to nepovažoval za nějaký ustálený zvyk, protože se volání asi měnilo podle míst a letopočtů. I později se volání měnilo a teprve V. J. Černý ho považoval za ustálené rčení. Proto ho také považoval za součást zvyku.

Tento zvyk se držel ještě v druhém desetiletí 20. století. Byl znám (podle V. Kozáka) i v okolí Jičína a v okolí Kopidlna se udržel podle vzpomínek K. Lacinové také asi tak dlouho, takže nešlo jen o soboteckou zvláštnost.

Všeobecně se na Štědrý den zachovával půst až do večere, neboť prý ten, kdo se postí, uvidí ve snu nebo na stěně zlatá prasátka. To se říkalo hlavně kvůli dětem, aby vydržely celý den nejíst, když už musely podle náboženského příkazu tento půst dodržovat. Nyní se na Štědrý den postí málokdo. Lidem asi tento půst nevyhovuje pro své nároky na jejich žaludky a také proto, že náboženské cítění zaniká a i církevní předpisy se uvolňují. Někde se však zvyk pouštění prasátek udržuje — rodiče je pouštějí zrcátkem na stěnu.

Zvykem, který není nijak starý, je zdobení vánočního stromčku. O vzniku tohoto zvyku jsou dohady. Nejrozšířenějším vysvětlením je, že stromek se zářícími svíčkami je symbolem Světla, které narozením Páně všemu světu vzejde.

Tento zvyk není znám ve všech zemích od stejné doby. K nám do Čech se dostal poměrně pozdě — asi na začátku 19. století. Ale i když byl u nás znám vánoční stromek od začátku onoho století, nepoužívalo se pro něj názvu „vánoční stromek“ jako dnes. Ještě roku 1851 se mluvilo o „plodném rajsém“ nebo „májovém stromku“.

Pro vysvětlení se přidávalo německé slovo Christenbaum. Paní Anna Kyzivátová vzpomíná, že v Sobotce se vánoční stromek strojí nejříve v rodinách „kolem náměstí“, kde bydlely rodiny úředníků a bohatších měšťanů. Jejich synové — studenti přinášeli tyto zvyky z měst, kde studovali.

Na venkově se ujalo zdobení vánočního stromku až koncem 19. století. V lese se uřízl obyčejně smrček nebo jedlička (borovice se začalo užívat teprve nedávno), doma se ozdobil vatou, oříšky, jablíčky a byl připraven ke svému hlavnímu úkolu: schovat pod sebou dárky. V současné době se stromček zdobí spíše než oříšky a jablky skleněnými ozdobami, cukrovím z kolekcí a lesknoucími se vánočními řetězy. I místo obyčejných voskových svíček se na stromček připínají ozdobné elektrické žárovky.

K štědrovečerní večeři se zasedalo okolo šesté hodiny navečer. V některých rodinách čekávali, až vyjde první hvězda. V soboteckém Březně čekávali sousedé v první polovině našeho století (až do začátku 2. světové války) se začátkem večere na výstřel z revolveru, kterým ohlašoval železničář pan Tůma, že první hvězda vyšla nebo že je prostě čas k večeři (když bylo zataženo), jak vzpomíná paní Božena Benešová.

Než se začalo jíst, všichni se společně pomodlili a vzájemně si popřáli pěkné svátky.

F. M. Vetešník se o jídlech při štědrovečerní večeři nezmínuje, až V. J. Černý uvádí celkem podrobný popis. Vraťme se tedy zhruba o 90 let zpět.

Hlavním chodem byla rybí polévka a ryby na černo. Doslova Černý píše „rybí připravené na černo“, tedy nejen nyní již tradiční kapr. Pak se na stůl přinášival jahelník, aby se v domě držely peníze (pokrm z jáhel, rýže, mléka, cukru, vajčinek a sušených švestek). Následovala tak zvaná muzika — to byly uvařené švestky a jablečné křížaly. A na konec jablečkový závin, tzv. štrůdl (ze vzpomínek prof. Ladislava Macha).

Na sousedním Železníku vypadala podle V. Kozáka večeře trochu jinak. To už je totiž podhorský kraj, tedy i chudší. Polévka zde byla houbová nebo hrachová, pak byl tzv. hubník (na másle osmažit houby, housku, kroupy, skořici, zázvor a cibulku, zalit mlékem), peciválky a muzika. Podobně se podle Jar. Mencla večeře odbývala i na Mnichovohradištsku.

Později se jahelník u nás podával jen zřídka, pravděpodobně proto, že nebyl právě nejchutnějším jídlem. Zato se dávala pod každý talíř koruna nebo vedle talíře šupiny z vánočního kapra — a peníze byly na celý rok zajištěny.

Ve městě se chody večeře trochu lišily od večeře venkovské. Opět se začínalo rybí polévkou, ale po ní se někde předkládali třeba speciálně připravení hlemýždi. Po nich přišel kapr na černo s houskovými knedlíky. Pak byly ještě ryby smažené, pokapané citrónem, s bramborovým salátem (vzpomínky Lad. Macha). Chody se ovšem v jednotlivých domácnostech lišily, ale všichni staří pamětníci se shodují v tom, že štědrovečerní večeře dnes je daleko bohatší (většinou přibýly klobásy, jižní ovoce atd.).

K večeři se vztahoval zvyk, že hospodyně nesměly od stolu vstávat, když se večeřelo, aby jim slepice dobře seděly a nezanášely.

V 19. století přicházival po štědrovečerní večeři obecní pastýř. Zatroubil pod okny a zavolal: „Pastýřové, vstaňte!“ Na tohle zavolání vstávala čeleď od stolu a vzájemně se postříkala mlékem nebo vodou, aby byla celý rok čilá. Tento zvyk vymizel s tím, jak vymizeli obecní pastýři a po nich i čeleď.

Na začátku tohoto století chodily také báby ze soboteckého chudobince o Štědrém večeru po staveních a pod okny zpívaly:

*Paneňka Maria po světě chodila,
ach, můj milý Bože, po světě chodila.
Přišla ku jednomu chudému kováři,
ach, můj milý Bože, chudému kováři...*

Obyčejně nedozpívaly, protože hospodyně vyšla a v dalším zpěvu jim zabránila tím, že jim dala výslužku, vzpomíná prof. Václav Hejn.

Od začátku 20. století se po večeři rozsvítil stromeček. To bývalo znamením, že se mohou rozbalovat dárky. V Sobotce se před nadílkou zazpívala „Sobotecká koláda“. Časem se však na ni zapomínalo a její text a melodie umí dnes málokdo ze soboteckých občanů.

Pro úplnost uvádím, že příběh Štědrého večera v zámožnější měšťanské rodině popisuje i sobotecký rodák, národní umělec Fráňa Šrámek v románu Past. Jistě je to ohlas toho, co sám prožíval v domácím soboteckém prostředí.

Po večeři nastoupila celá řada štědrovečerních zvyků. Tak již F. M. Vetešník zaznamenal roku 1843, že starostlivá hospodyně si schovala od večeře tři vlašské ořechy a trochu mouky. To používala, když se telila kráva. Ořechová jádra s moukou přimíchala do prvního podojeného mléka a dala to krávě vypít. V. J. Černý už tento zvyk nezapsal a nezmiňuje se o něm ani jiní pamětníci.

V některých rodinách se sesypaly všechny rybí šupiny a hlavně kosti na jeden talíř a hodily se do ohně, aby po celý rok neškodil.

Hodně rozšířená byla také nadílka dobytku a studni. Bývala to obvykle jablka, ořechy a kousek vánočky. Udržela se ještě dlouho potom, kdy Vetešník tento zvyk zapsal. Kolem roku 1880 se mládež, nadělující studni, nad ní naklonila a odříkala: „Studnice, studnice, Krista Pána křtitelnice, tuhle ti posíláme štědrého večera, abys nám po celý rok dobré vodičky nadělila.“ Když hodili do studně dárky, poslouchali také, jak šelestí stromy. Podle toho se totiž soudilo, jak velká bude úroda ovoce

v příštím roce. V. J. Černý ještě uvádí, že svobodná děvčata po vhození dárků do studně poslouchala, odkud zašteká pes — odtamtud měl přijít ženich. Myslím ale, že rozšířenější bylo třesení bezem, jak píše Gabriela Mačenková — ale o tom až později.

Mezitím, co mládež nadělovala dobytku a studni, hospodář ukrojil kousek vánočky a chleba, mezi ně vložil železko nože a převázal to nití. Druhý den v poledne kousky opět rozvázal a podle toho, na které straně nůž chytil rez, soudil, jestli chytí v příštím roce rez pšenici nebo žito (pšeničká mouka — vánočka, žitná mouka — chléb).

Jiným zvykem, který hospodář pečlivě sledoval, bylo zapisování počasí den po dni, počínaje 25. prosincem a konče 5. lednem. Každý z těchto dní se vztahoval k jednomu měsíci v roce. Tak například podle toho, jak bylo 25. prosince, tak mělo být v lednu, jak bylo 26. prosince, tak mělo být v únoru atd.

Oba tyto zvyky zanikaly asi pro svou malou spolehlivost, jen staří venkovští hospodáři ještě předpovídají počasí v jednotlivých měsících podle počasí za vánočního období.

Po štědrovečerní večeři si také každý člen rodiny ukrojil jablko napříč. Byl-li jadřinec do hvězdičky, bylo všechno v nejlepším pořádku, bylo-li však jablko červivé, mohl dotyčný očekávat nemoc. Nejhorší bylo, měl-li jadřinec tvar kříže — to znamenalo smrt. Podobně se to dělávalo s ořechy. Jestliže byl ořech plný, bylo všechno dobré, byl-li ořech prázdný, předpovídal smrt.

Toto věštění osudu se udrželo dodnes. Samozřejmě se už nebere vážně, ale o vánoční kouzlo se také přičiňuje.

A pak už se o svůj osud obyčejně starala děvčata. Zajímal je, jestli, kdy, kam a za koho se vdají. Na to, aby se to dověděla, měla několik metod.

F. M. Vetešník ani V. J. Černý žádné nezaznamenali, až Gabriela Mačenková zapsala hned dva způsoby, které na to měla děvčata ještě v prvním a druhém desetiletí 20. století.

Chtělo-li se děvče dozvědět, jestli se vdá v příštím roce, nabrlo si o Štědrém večeru do zástěry náruč malých polínek a pak je spočítalo. Když byl výsledek sudý, určitě se vdalo, když byl součet lichý, zůstalo ještě svobodné.

Dívka mohla také zkusit hodit pantoflem přes hlavu. Když dopadl špičkou ke dveřím, dostala se příští rok z domu, když směřoval špičkou do místnosti, nevdala se ještě.

Na to, aby se děvče dovědělo, kam se vdá, znala Gabriela Mačenková dvě metody také ze stejné doby, jako předcházející zvyky.

Děvče připevnilo do ořechové skořápky svíčku a pustilo ji na vodu, nalitou do nové mísy. Držela-li se svíčka okraje mísy, provdala se blízko, ale doplula-li doprostřed, provdala se daleko.

Druhý způsob: Když vesnice utichla, vyšla děvčata třeba na zahradu a jedna po druhé silně zatřásla plotem. Přitom říkala: „Třesu, třesu bez, ozvi se mi pes, kde můj milý dnes.“ Plotem se třásl proto, že skutečný bez — šerák — všude na zahrádkách nebyl. Z které strany pak pes zaštekal nejdříve, tím směrem se děvče vdalo. Říkad, vztahujících se k tomuto zvyku, existovalo více, ale jejich smysl byl stejný.

Jak se dívka doví, koho si vezme, nám zapsal už také F. M. Vetešník. To se dívky po štědrovečerní večeři sešly, jedna roztavila olovo na lžici nebo na sběrače a lila je do mísy s vodou, kterou ostatní držely nad uchem zvědavé dívky. Podle toho, jakému výrobku se slitina podobala, usuzovala dívka, jakého řemeslníka si vezme za muže.

Během let se tento zvyk zjednodušil — mísa s vodou se nedržela nad hlavou dívky. Nebyly pravděpodobně řídké případy, kdy roztavené olovo ukáplo a veškerá chuť k zvýšení osudu ihned přešla.

Olovo se neodlévalo jen na Štědrý den — vrátím se ještě k němu v části o Třech kráľích.

Podle druhého návodu měla „vdavekchtivá“ dívka vzít první lžici štědrovečerní polévky a jít s ní až na nějakou křížovatku. Po cestě nesměla s nikým mluvit. Koho prvního na křížovatce potkala, toho by si měla vzít.

Tento zvyk brzy vymizel.

Třetí způsob nám děkan Vetešník nezapsal, ale v Sobotce se ještě občas dělá: Když dívka po večeři ukrojí jablko, aby viděla, zda bude zdráva, polovinu oloupe a neporušenou spirálovitou slupku hodí za hlavu. Jaké pís-

meno slupka aspoň přibližně připomíná, takovým písmem má začínat jméno jejího ženicha.

Snad posledním štědrovečerním zvykem na Sobotecku je půlnoční mše. Byl to původně čistě náboženský obřad, ale nyní se „chození na půlnoční“ u nás stává spíše lidovým zvykem.

Po návratu z půlnoční mše si dříve lidé s chutí snědli tzv. peciválky. To byly uzavřené koláče s rozmanitou náplní. Než se odcházelo na půlnoční, daly se napařit a za ty necele dvě hodiny byly pěkně rozlezelé a prosáklé polevou z medu, másla, kakaa, cukru a perníku.

A to bylo asi všechno, čím si naši dědové a babičky zpestřovali Štědrý den.

Po Štědrém dnu byl pro děti významným datem svátek sv. Štěpána. Děti totiž chodily od rána na koledu. Před každým stavením se zastavily a zazpívaly: „Koleda, koleda, Štěpánku, co to neseš ve džbánu...“, jak už zapsal Vetešník.

Štěpánská koleda se v Sobotce udržela velmi dlouho. Ještě roku 1940 chodily děti koledovat a někde chodí dodnes, ovšem jen k nejbližším příbuzným.

Kolem roku 1843 musela ještě čeledě na tento den před svítáním sníst koláč, aby krávy a koně celý rok dobře žrali a přibývali na váze.

A je tu Nový rok, protože Silvestr se dříve neslavil tak jako nyní a nevážou se k němu žádné lidové zvyky. K prvnímu lednu se připomíná snad jen jediný zvyk, který se dodržuje hodně ještě dnes: k novoročnímu obědu se má sníst čočková polévka, aby se v rodině držely po celý rok peníze.

Další lidové zvyky se váží až ke svátku sv. Tří králů 6. ledna. V předvečer tohoto svátku se také slávalo olovo za podobným účelem jako na Štědrý večer. Chtěla-li se dívka dovědět něco o svém budoucím ženichovi, vzala si dvě skořápky od ořechů, které si schovala od Štědrého večera, a připevnila do každé svíčičku. Do mísy nalila nově posvěcenou vodu, rozžala svíčičky a pustila je na ni. Na jednu ukazovala prstem, říkájíc: „Toto jsem já, jež bych se ráda vdávala.“ Pak ukázala prstem na druhou a říkala: „Toto budiž mládenec, budoucí můj milenec, máme-li být svoji, nechť světýlka se spojí.“ A když plynuly skořápky k sobě, vzala rychle lžiči s rozpuštěným olovem a nalila je do této mísy se svěcenou vodou. Čemu se slitina podobala, takového řemeslníka si dívka měla vzít.

Podobně jako na Štědrý den se na Tří krále pouštěly na vodu nalitou do mísy ořechové skořápky od štědrovečerní večere se svíčičkami i za jiným cílem. To si je mohli pouštět i chlapci, protože tak bylo možno zjistit, zda dotyčný zůstane po celý rok doma či půjde do světa. To podle toho, zda se svíčka držela při okraji nebo jestli plula doprostřed.

Z vyprávění několika pamětníků soudím, že zvyk s plaváním skořápek je rozšířen, ale neváže se k určitému datu. V každé domácnosti se koná jindy: na Štědrý den, na Tří krále a někdy dokonce i na Nový rok.

V den svátku svatých Tří králů se chudší chlapci — obvykle ministranti — oblékali za ony svaté tři monarchy a chodili koledovat. Jejich oblek sestával z dlouhého papírového pláště nebo prostěradla a vysoké papírové čepice, různě pomalované. V ruce si každý nesl košík nebo uzlík na koledu. Baltazar měl obličej začerněný sazemi. U každého stavení se zastavili a sborově spustili: „My tři krále jdeme k vám, štěstí, zdraví vinšujem vám...“ Na dveře stavení, kde dostali koledu, nezapomněli napsat svěcenou křídou: + K + M + B a příslušný letopočet. Nápis se směl smazat až příští rok zase na Tří krále. V některých nábožensky cítících rodinách si tento nápis píší na dveře dodnes.

F. M. Vetešník tento zvyk nezapsal, protože se asi v jeho době tu a tam ještě hrály lidové hry s náboženskými tématy, vztahujícími se k narození Jezulátka a tím také k návštěvě Tří králů. To asi na připomenutí jejich svátku stačilo. Až teprve potom, kdy lidové hry vymizely, ujal se tento zvyk.

A držel se dlouho, teprve za druhé světové války u nás Tří králové chodit přestali.

Také do Betlémů se figurky Tří králů stavěly až na jejich svátek.

Za zmínku stojí ještě svěcení vody a křídou. Obě věci měly pak v rodinách velký význam. Svěcenou křídou psali Tří králové na vrata nebo na dveře své + K + M + B a rok. Dělal se s ní také kruh kolem boláku, aby se dál nešířil, a mnoho jiných věcí. Svěcená voda byla například potřebná na pokřizování při modlitbě, ale kropilo se s ní také na velikonoce pole atd. (podle vyprávění Kláry Lacinové).

Vánoční kresba Václava Špály. Foto z archivu Besedy

6. lednem tedy končí moje práce o vánočních a novoročních zvycích na Sobotecku. Jistě není tato práce úplně dokonale, nejsou v ní zachyceny zvyky ve všech svých dříve se vyskytujících podobách. Myslím ale, že se mi přesto podařilo ukázat, jak u nás lid toto období prožíval. Vánoce by byly určitě krásnější, kdyby chodila děvčata třást bezem, pod okny troubili obecní pastýři a doma se lilo olovo. Moderní doba však vytvořila jiné poměry a v nich se mnoho starých zvyků nemůže uplatnit ani udržet. Ale jistě stojí za to alespoň některé zachovávat a ty ostatní zapsat a seznámit s nimi veřejnost, aby neupadly docela v zapomenutí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ:

- Černý Václav Jaromír: Památník soboteckých a okolních rodákův. Jičín 1882.
- Dolenský František: Štědrovečerní zvyky na Sobotecku. Pojizerské listy LI - 1936, č. 51, str. 9—10 (ze dne 18. XII. 1936).
- Kolumpková Ludmila: Na podzim. Zpravodaj Šrámkovy Sobotky VI — 1969, str. 87—88.
- Kozák Václav: Vzpomínky starých. Náš domov, vlastivědný sborník okresu Jičín, Libáň, Sobotka, roč. III, 1927/8, str. 53—87.
- Mačenková Gabriela: Vlastivěda Sobotecka. (Rukopis v městském archivu v Sobotce).
- Mach Ladislav: Vánoce v domečku. Zpravodaj Šrámkovy Sobotky VI — 1969, str. 97—98.
- Machek Václav: Etymologický slovník. NČs. akademie věd, Praha — 1957, str. 1625.
- Melniková-Papoušková Naděžda: Kolem vánoc. Pochodeň roč. LVIII — 1969, č. 301, str. 3 (ze dne 23. XII. 1969).
- Melniková-Papoušková Naděžda: Mikulášská zahrádka. Rozvoj roč. I — 1968, č. 29, str. 3 (ze dne 27. XI. 1968).
- Mencl Jaroslav: Rok pořekadel, pověr, pranostik a zvyků na Mnichovohradištsku. Leden. Od Ještěda k Troskám roč. III, část 2., č. 1 (únor 1925). Prosinec. Tamtéž, roč. V, č. 9—10, květen—červen 1927.
- mp (Peida Miloš): Sobotecká kolada. 35. rodácký oběžník Spolku rodáků a přátel města Sobotky a okolí v Praze, Praha 1951, str. 1—2.
- Mrákotová Marie: Jak se u nás slavily vánoce. Zpravodaj Šrámkovy Sobotky IV — 1967, č. 11—12, str. 12—13.
- Sakař Antonín Vojtěch: (Rukopisný záznam o lidových zvycích na Sobotecku, uložen v městském archivu v Sobotce).

Šrámek Fráňa: Past. IV. vydání, Československý spisovatel Praha 1957, str. 271.
Vetešník František Matějovič: Pověřené panství Kost a Rakov. Část III — topografie, stať Zvyky a obyčeje, báchorky a pověry. 1843. Přepis Miroslava Vlacha z roku 1957 v městském archívu v Sobotce.
Zíbrt Čeněk: Veselé chvíle v životě lidu českého. Vyšehrad Praha 1950, 639 str.

MÝMI INFORMÁTORY BYLI:

Benešová Božena (nar. 10. XI. 1884, Sobotka), Hejn Václav (nar. 26. XI. 1898, Sobotka), Hofman František (4. XII. 1893, Rakov u Sobotky), Hofmanová Františka (nar. 30.

III. 1896, Hrdoňovice u Sobotky), Kolumpková Ludmila (nar. 28. X. 1928, Sobotka), Kyzivátová Anna (nar. 8. XII. 1879, Bukvice u Jičína), Lacinová Klára (nar. 6. VIII. 1897, Dolní Bousov), Ouředníková Jana (nar. 27. II. 1939, Sobotka), Vránová Marie (nar. 1. VI. 1887, Sobotka). — Jim všem děkuji za cenné vzpomínky i jednotlivá upozornění.

Poznámka redakce: Tento článek je zkráceným textem rozsáhlejší studie. Pro nedostatek místa jsme museli vypustit údaje o jednotlivých autorech vzpomínek a známou a poznámkový aparát. Ze seznamu literatury byly také vypuštěny články o autorech vzpomínek. Celý text studie je badatelům k dispozici v městském archívu v Sobotce.

Ludmila Kolumpková

VÁNOCE NAŠEHO DĚTSTVÍ

Na vánoce, ty krásné a štědré svátky, svátky všech lidských srdcí, svátky pokoje, lásky a míru, jsme se všichni — malí i velcí — dlouho a toužebně těšili.

Na svátek sv. Barbory jsme chodily na větvičky barbůrek, které — když se má ve stavení děvče vdátí — na svátky rozkvetou. Nevykvetou-li, musí opět čekat celý rok.

Pak hned přišel svátek sv. Mikuláše. To bylo strachu z čerta, ale také radosti z dáreků, z pěkné zahrádky, a punčochy za okny plné ořechů, jablek a perníku. Někdy tam bývalo i dřevo a kus uhlí, to prý jsme moc zlobili a neposlouchali, proto jsme byli tak odměněni a také Mikuláš nechal čerta, aby nás spravedlivě vyplatil. Ten u nás také skoro vždy zapomněl metlu a pane, od ní to pak bolelo celý rok, když jsme zlobili.

Zatím už na vejměnku ve své světnici vytáhl děda z truhly starý Betlém. Některé figurky musel opravovat a zaklížit a my děti jsme hrozně rády tyto Betlémačky rovnaly u zdi. Většinou to byly figurky ze starého českého betléma Alšova, jedna postavička hezčí než druhá, s nimi ovečky a zvířátka. Již z podzima děda přinesl z lesa trochu mechu, a v něm nám figurky hezky stály. Nyní si stavíme na rádio nebo na skříňku betlém hotový, postavení nedá zdaleka tolik práce, ale dědův byl stejně nejhezčí, jeho příprava po večerech zajímavější a pracnější, museli jsme si ho s dědou po večerech sami opravovat a vyřezávat a i proto se nám líbil víc než ten dnešní. Škoda, že ho už nemáme.

Advent rychle utíkal a vánoce byly opravdu za dveřmi. Děda chodil časně ráno na rořáty. Někdy chodíval s luncernou z myslivny pan správce s hospodyní. To se k nim potom naši s Brixovými připojili a šli společně.

V posledním týdnu před Štědrým dnem už maminka pekla zázvorky a perníky. To bylo vůně ze sirobu! Některý den jsme šly s maminkou, paní Hóřčíkovou a jejich děvčaty prohlížet výlohy do města. Všechny výkladní skříně byly bohatě vyzdobené a bylo v nich plno krásných dáreků. Nejvíce se nám líbily velké panny a dřevěné hry u Švobů.

Pak už se pekly štedrovnice. Ty se musely povést! Maminka na ně zadělávala doma a pekly se u pana pekaře Veselého. Tam to vonělo — a co jich u něho bylo na prknech vyrovnáno! Pro každého člena rodiny byla jedna a první se nakrojila až na Štědrý večer. Ty chutnaly!

Každý rok jsme také chodívali před Štědrým dnem pro rybu do Střehomi. Maminka nám na ni dala tašku a rybu jsme pečlivě opatrovali celou cestu. Někdy se nám zdálo, že sebou už nehází, tak jsme jí dávali z louží nebo stružek pít, domů jsme přišli zacáchaní a umazaní, ale rybu jsme přinesli živou.

Ve škole s námi paní učitelka Rousová zpívala vánoční koledy a my se těšili na vánoční školní besídku.

Ve chvílích volna za krátkých dnů jsme se chodívali na Brixovu louku klouzat. Brusle měli jen někteří, někdo jezdil třeba jen na jedné. Domů jsme přicházeli vyfoukaní a vymrzlí a počítali jsme, kdy už Ježíšek přijde.

A již tu byl Štědrý den. Ráno jsme uklízeli, dospělí drželi půst a my děti jsme měly také jen slabší oběd, abychom viděly zlaté prasátko. Večera jsme pak už nemohly dočkat. Děda ještě běžel na hřbitov rozsvítit na hroby svíčky. Po jeho návratu babička už pekla rybu, až to vonělo po celém domě. My se shromáždili u dědy, rozsvítili svíčky u betléma a společně zpívali koledy.

Kolem 6. hodiny začínala večeře. Stůl byl bíle prostřen,

z rádia se ozývaly koledy a později Rybova česká vánoční mše. Děda povstal, museli jsme se nahlas pomodlit, pak nám popřál pokojné vánoce a už jsme si pochutnávali na hrachové polévce, jahelníku, kubovi, houbovníku a na rybích řízkách. Z těch nám maminka vybírala kosti, abychom se neudávil. Pak jsme vše zapili čajem, k němu jsme měli obvyklý „štrůdl“, zázvorky a perník. Nakonec děda rozkrajoval jablka — byla-li hvězdice, budeme zdraví, byl-li kříž, do roka dotyčný umře. Také jsme pouštěli v umyvadle skořápky, a sledovali, kam která pluje, abychom věděli, zda půjdeme do světa. Když jsme byly větší, poslouchaly jsme my dívky, z kterého konce se ozve štěkání psa, tam se prý vdáme. Ze stejného důvodu jsme házely pantoflem.

Po večeři jsme museli k dědovi na vejměnek, do malé a útulné světničky, kde praskalo v kachlových kamnech dřevo a voněl františek. Tu se ozvalo zvonění zvonku ze síně, běželi jsme rychle do světnice a tam byl stromeček. To bylo radosti z něho i z dáreků! Dárky byly prosté — šála, rukavice, svetr, tužka, knížka pohádek Boženy Němcové. Večer jsme trávili u stromečku, četli si pohádky a měli jsme upřímnou radost. I v sousedních domcích svítila okénka a všude byla spokojenost a klid.

Když jsme dorůstali, chodili jsme také na půlnoční. Zvony zvonily, kostel byl slavnostně osvětlen, pak z kůru zazněl dvanáctkrát lesní roh. Všude milá pohoda, lidé si přáli hezké svátky vánoční, klid, pokoj a mír. Po celém městě i okolní krajině vládlo posvátné ticho a vzpomínali jsme na krásnou báseň našeho rodáka Fráni Šrámka — Po sněhu půjdu čistém, bílém, hru v srdci zvonkovou... S těmito myšlenkami jsme se rozcházelí do teplých domův.

Bílá oheň - černá smrt

Staré kříže, kapličky a různé sochy svatých, rozseté na rozcestích, v polích a v lese, přestaly pro nás dávno být symbolem katolické víry. Vážíme si jich dnes jako ukázek dovednosti našich předků a připomínají nám většinou tragické události, o nichž se dlouho vypravovalo a z vyprávění, přenašeno z pokolení na pokolení, se staly pověsti. O jednom kříži, dnes již hodně poničeném, na kraji lesa za Kdanicemi na „Bůvovsku“, chci krátce vyprávět tak, jak jsem slyšel od svého otce.

V prosinci roku 1884 vyjel si sedlák Jan Macoun z Trní s koňmi do lesa na dříví. Hned před vraty vyběhla před povoz černá slepice a dvakrát silně zakokrhala: „Kmotře, vrať se, budete mít neštěstí!“, volala na něj kolemjdoucí sousedka, „bílá oheň, černá smrt!“. Babské pověry, odbyl sousedku mladý sedlák. Do lesa dojel, naložil, ale zpět přijeli koně již bez něho. Dostal se v úzkém úvozu pod náklad a domů jej přivezli sousedé mrtvého. Jistě to byl jeho osud, který ona slepice nijak neovlivnila. Tehdy se totiž věřilo pověře, že bílá kokrhající slepice věští oheň a černá smrt. Četl jsem, že jedno staré indické přísloví říká, že každému je jeho osud předurčen, a kdo se mu vyhýbá, ten svým odporem rozhodnutí osudu jen uspíší. Tak, kdož ví...

Kdo postavil u místa neštěstí kříž, není už známo — a také málokdo ví, proč tam stojí. Jednatřicetiletý sedlák nezanedbal mužských potomků a tak jeho smrtí vymřel v tomto statku rod Macounů, který zde hospodařil několik staletí.

Josef Linka, kronikář, Kdalice

VEČERNÍ NÁVŠTĚVA

Úvodem. Režisér Dalibor Pokorný připravoval pro Československý rozhlas v Praze vyprávění akademického malíře Jana Špály o jeho zamilovaných melodiích, verších a prózách. Uprostřed přípravy pořadu Jan Špála zemřel a jím připravený text byl v režii Petra Adlera vyslán až po jeho smrti 27. října 1970. Mnozí naši čtenáři vysílání slyšeli a velmi se jim líbilo. Na naši prosbu nám režisér Dalibor Pokorný poskytl text celého pořadu, který otiskujeme s menšími úpravami a zkrácením a pochopitelně bez úkazek.

Akademický malíř Jan Bauch, profesor Vysoké školy Uměleckoprůmyslové v Praze, napsal ve výborné knize „Barvy století“ v kapitole, kde vzpomíná na své žáky, mimo jiné i toto: „Měl jsem ve škole i syna velkého našeho malíře. Milého, čestného chlapce, upovídaného, prudkého v gestech, který dovedl stejně rychle mluvit jako běhat na atletické dráze. Kdybych chtěl dvěma slovy charakterizovat jeho letoru, řekl bych velkoměstský šohaj. K výtvarnému umění měl poučený vztah, ale pokud šlo o jeho vlastní práci, byl dojemně naivní. Stále jsem v něm tušil spíše majitele galerie moderního umění než malíře. Otce v malířství stejně dohonit nemohl.“

Synové slavných otců mají vždycky těžkou posici. Hovořil jsem o tom i s jeho otcem, ale ten moudře rozhodl: „Ať si dělá, co chce.“

Měl jsem ho ve škole rád, patřil k dynamickému toku školy, ale jednou při klauzurách prohlásil o něm jistý pedagog, že bude spíše hokejovým brankářem nežli malířem.“

Nuže, ten nehodný syn velkého otce — to jsem já. Přes chmurné a bezútěšné prognózy, s nimiž mě umělecké sudičky vypravovaly do života, jsem se přece jen stal profesionálním malířem a ne profesionálním hokejistou. Hokej jsem dokonce nikdy nehrál, ačkoliv jinak holduji sportu dost. Ale v první řadě jsem malíř.

Od doby, kdy jsem byl žákem profesora Baucha, uplynulo již dobrých dvacet let. Náš vzájemný vztah je a vždy byl velmi dobrý — dokonce snad mohu říci, že mě můj pan profesor svým způsobem i trochu uznává, i když obvykle jinak, než bych si já představoval. Nedejte se ale mýlit tím úvodem. Ve škole mě myslím viděl opravdu rád a dnes po dvaceti letech máme stále oba pochopení pro problémy i práci druhého. A to vidíme mezi malíři zřídka, zvláště u různých generací.

Malíři mezi sebou mi připadají jako hysterické herečky, zavrtané do svého názoru, nejsou schopni akceptovat jiný. Výjimky jsou, ale řídké: Václav Špála — Jan Zrzavý.

Svět otcových obrazů snad nejlépe vyjadřuje tóny jeho oblíbený mistr Leoš Janáček.

Lašské tance, to jsou, myslím, otcovy obrazy převedené do tónů. A kdo jeho krajiny, kytice a venkovanky vyjádřil ve verších? Snad nejvýstižněji jeho přítel, básník Fráňa Šrámek, s nímž se otec občas sešel o prázdninách v Sobotce, kde měli oba domov.

Často jsem po válce maloval v lukách u Sobotky. Mnohokrát jsem důvěřivě očekával, že se opět sobotečtí národní umělci, místní hoši, kteří se proslavili, objeví jako kdysi v družném hovoru v záhybu polní cesty, mezi kmeny jabloní. Ale to všechno odnesl čas — —

I když jsem v malbě na otce navázal a pak pokračoval pochopitelně jiným směrem, stále cítím, že když maluji v plenéru, v české krajině, jaksi se stále setkáváme. U nás! V té krajině utěšené, veselé a živé — a současně modře zadumané. A byl bych šťasten, kdybych našel tak citlivé diváky, jako můj otec například v básníku Ladislavu Stehlíkovi nebo Jaroslavu Seifertovi.

Lze říci, že profesor Bauch mě od malování zrazoval, protože mě měl rád, jeho kolegové většinou proto, že mě rádi neměli. Táta mi věřil — jinak by mi dal pár pohlavků a více by o věci nediskutoval. Ale prostě mi UMPRUM nedoporučoval, protože velmi dobře věděl, co překážek a potíží mi způsobí jeho jméno. Žil jsem mezi obrazy od mládí, bylo to velmi lákavé a zajímavé, ale právě proto jsem si nedělal velké iluze o výtvarném dobrodružství — jak říkával otec životu malíře. Znal jsem to tak říkajíc v nedbalkách. Věděl jsem, že mě čeká v první řadě těžká práce, stálé nerváky a velmi nejistý výsledek. Otec mě záměrně nepovzbuzoval, chtěl, abych

se rozhodl sám. Když jsem četl životopis Jana Kryštofa, životopis umělce, jen se zvětšila má nejistota. Kdo mne tedy vlastně má jako malíře na svědomí? Teď řeknete — ten Špála si na nás zase něco vymýšlí — ale je to tak: do malování mě uvrtal americký spisovatel Mark Twain — přesně řečeno jeho rozkošná povídka o tom, jak Tom Sawyer natíral za trest plot.

Pro mne ta povídka znamenala právě ten typický tah v životní partii, na první pohled zbytečný a bezvýznamný a možná zdánlivě protismyslný, jenž však rozhodujícím způsobem ovlivnil celý další průběh mé životní hry. Pečlivý šachový analyzátor by u něho udělal tři vykřičníčky. Díky tomuto příběhu jsem si již jako kluk uvědomil prostou moudrost, že při každé činnosti je nejdůležitější — zda nás to baví. Když něco děláme opravdu rádi, žijeme spokojeněji a nakonec na tom obyčejně i něco vyděláme, i když se to třeba zdá ze začátku absurdní. Chtěl jsem malovat, ale všechny okolnosti mluvily proti. Při mé nešikovnosti a technické nemohoucnosti jsem měl po maturitě reálnou naději stát se velmi podprůměrným a otráveným inženýrem. Twainova prostá filosofie změnit si práci v zábavu mě však nakonec přece jen přivedla k malování. Nikdy jsem toho nelitoval, ačkoliv se tátovy obavy vyplnily měrou vrchovatou. Měl jsem tvrdé a těžké začátky malířské dráhy. Právě můj otec je však známý výrokem: „I těžký život je krásný“.

Václav Špála: Kytice ▷

Více než deset let jsem nedostal možnost uspořádat výstavu v Praze. Vystavoval jsem proto na venkově, jezdil s obrazy od města k městu. Byla to často práce na kulturním poli dosti nezoraném, někde to byla vůbec první ukázka současné tvorby. Chtěl-li jsem prodat obraz, musel jsem vysvětlovat, diskutovat, přednášet, vychovávat lidi k novému názoru. Teď bych se mohl chlubit, jak jsem obětavě plnil dispoziční sjezdu socialistické kultury a jak jsem byl dobrovolně kulturně činný tam, kde toho bylo nejvíce zapotřebí — ale nebylo by to upřímné. Prostě mi nic jiného nezbývalo, když jsem chtěl existovat jako malíř. Odměny a ceny za výstavy si nahrávali jiní v Praze, kde je kulturní tradice a vše pohodlně připraveno. Praktická teta Kateřina, poslední žijící z tátových devíti sourozenců, často říkala: „Milý Honzo, nevím, jseš asi blázen, když se tak plahočíš od štace k štaci, jako čítankový Josef Kajetán Tyl. Uvědom si, že je to vlastně žebrotal!“ Tetička to myslela jistě dobře, jen nepochopila, že dávám přednost tomu, co mě baví, i když to není dobře honorováno. Mimochodem, nakonec to byl výborný trénink. Když jsem se chtěl po letech prosadit v zahraničí na výstavách, které byly již zajímavější, musel jsem postupovat obdobně. Nikdy jsem cestování po vlastech českých nelitoval, bylo to krásné období života — a jak budu moci, rád si to zopakují! Jenom to, co děláme jako zábavu, děláme s potřebnou a nutnou vervou. Již jako studenta mě chytla Wolkerova báseň „Štafeta“ a Ježkova hudba mi byla vždycky nejbližší, měla tempo a rytmus své doby a současně i její vtip a poesii, právě to, co jsem se snažil dostat do svých obrazů. Po mnoha letech na mě, podobně jako Wolkerova „Štafeta“, zapůsobila Šiktancova báseň „Žízeň“. A v naší současné písňové tvorbě vystřídali dnes Voskovce a Wericha s Ježkem Jiří Suchý se Šlitrem.

Nerudovy verše jsem znal daleko dřív než jsem na jejich motivy začal spřádat své abstrakce. Mohly mě tedy ovlivnit. Jindy naopak pozorují jinou věc. Náhle narazím na básničku, která jako by byla reprodukcí některého mého již hotového obrazu. Když jsem třeba četl báseň Eduarda Petišky „Moře“, jako bych měl před očima své zátočky z Constance, malované před dvanácti lety.

Nebo začátek Šiktancovy básně „Byl červenec“. Vždyť je to beze zbytku mé „Léto na vrchu Mužský“. Řeč a expresivní vyjadřování Vladislava Vančury mě přímo vybízí k malbě.

Otec vždycky zdůrazňoval: kdokoli vytvoří něco skutečně původního, nosí to v sobě již od mládí. Později příliš převažují vlivy. Naše primární dětské zážitky jsou nejsilnější a nejryzejší, protože nejsou ještě znečištěny nejrůznějšími cizími názory a zkušenostmi, které si často navzájem odporují. Dítě má odvahu k činu, neváhá jako Hamlet. Proto také všechny děti bez ostychu a zábrán malují. Ale v mládí se všechno jen nejasně tuší, neumíme ještě věc vyjádřit přesně. Dětské kresby a malby jsou plné citu a potřeby něco říci, ale jsou neumělé. Celoživotní náplň výtvarníka života, tedy jeho práce i zábava, je vlastně ujasňování prvotního dětského názoru, jeho postupná formulace a převádění do vhodného materiálu. Toto vyjadřování ducha v hmotě je proces namáhavý, ale dobrodružný a krásný.

Když slyším Debussyho hudbu a zavřu oči, mám dojem, že se opět jako kluk rozhlížím v otcově ateliéru — mezi jeho připravenými bílými plátny a vznikajícími obrazy. Myslím, že není výtvarnější hudby nad hudbu Debussyho.

Romantika může být ovšem různá. Mne nejdříve napadla romantika návratu k přírodě. Líbily se mi obrázky idylické české krajiny a vesnických kluků od Josefa Lady. Dostal jsem se mezi skauty a hlal spisy E. T. Setona. Jeho prostá životní moudrost „ze všeho je nějaké východisko a skutečné srdce je vždycky nalezné“ mi pomáhala překonávat kotrmelce malířského života. Knížky „Dva divoši“, „Rolf zálesák“ byly bible mého mládí.

A já jsem byl šťasten, když jsem tyhle kouzelné knížky poprvé četl. Od této romantiky dětských let vedla dlouhá cesta ke sportovní kanoistice, k atletice a konečně po mnoha letech k cyklu abstraktních obrazů „Pohybové syntézy“ na sportovní motivy. Jiná romantika, jak mě zaujala, byla romantika dalekých cest. Jaké vzrušení ve mně vzbuzovaly výkřiky, jež se rozléhaly nad mořem obklopujícím Vernův Tajuplný ostrov.

Tahle romantika ovšem časem velmi změnila tvář. Do romantiky dalekých cest nepatří jen trempské zpěvanky, ale vůbec písně cizích národů a konečně i některé Nezvalovy básně, například ty, inspirované životem v Paříži a zhudebněné E. F. Burianem.

Kolikrát jsem si ty staré Nezvalovy verše hvízdal i po letech, když jsem už byl v Paříži, takřkajíc jako doma.

Také od této romantiky mě čekala klikatá a dobrodružná cesta k abstraktním krajinám a pohledům z vlaků a letadel v rámci cyklu „Vnitřní dynamická skutečnost“.

Třetí romantika, o níž jsem zasloužil, byla romantika pokroku a epochálních objevů. Začala u Jules Verna, pokračovala u H. G. Wellse a končí dnešními vědeckofantastickými romány. Jak mi připadala fantastická před třiceti až čtyřiceti lety Čapkova „Továrna na absolutno“.

Od romantiky objevů jsem dospěl k cyklu obrazů „Písně kosmické“. Snad se vám dnes bude zdát, že je to cesta celkem logická a krátká, mně však připadá téměř nekončnou — asi tak jako cesta ve „Mzdě strachu“ nebo posledních sedm kilometrů v maratónu.

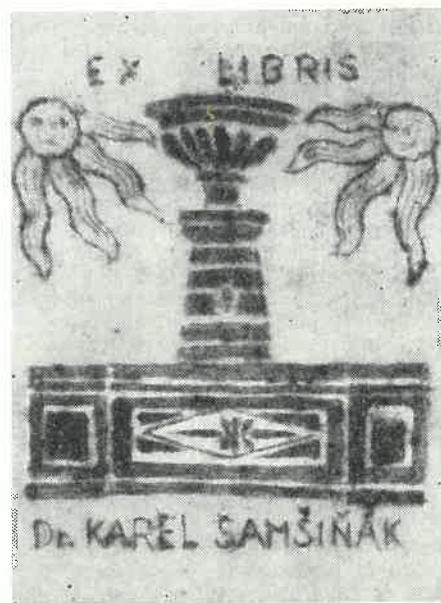
Morbidity proti vitalitě. Čapkovy převraty a katastrofy mohou vést stejně k optimismu jako k pesimismu. Dnes — dekadentní móda jako na začátku našeho století, kdy začínal otec. Humor a energie nemusí být bez poesie. Naproti tomu kulhavý poutník nemusí být ještě vždycky Čapek.

Divadlo Semafor má vitality a hluchného humoru víc než dost a přece: z písniček Suchého a Šlitra mám snad nejraději Píseň a rose, jemnou a vtipnou poesii.

Když jsem příliš unaven životními zmatky a dnešním tempem, uteču se do chaty na Černé hoře v Krkonoších. Nezáleží na tom, v které roční době. Jsem tu velmi často sám — nebo jsou mými společníky jen moudří a klidní staří čínští básníci.

Poesie není jen výsadou dekadentů. Naštěstí většina mládeže dekadentní není a nevyzná se v pocitech odcizení a ti dnešní životem znučení dvacetiletí starci by vlastně měli být důslednější ve svém otravování se a nehvízdali si rozpustilé písničky, jako třeba tenhle kuplet Jiřího Suchého a Jiřího Šlitra: „Moje milá dala si nový přeliv na vlasy“.

To má vervu, co? Víte, malovat barevně a s temperamentní vervou, jako jsem to viděl u táty a poznal u profesora Bauchy a u většiny svých spolužáků v Bauchově škole, to je ohromná záležitost. Ale má to svá úskalí. Vyžaduje to velké soustředění! Jinak je nebezpečí, že člověk, jak se říká, „uletí“ nebo se zesměšní. Kdo viděl tátu malovat, mohl mít mylný dojem, že tvoří snadno a rychle. Táta se zdál na první pohled klidný a suverénní, obraz byl za tři až čtyři hodiny hotov. Žádné trápení, žádné opravy nebo předělávání. Ve skutečnosti to však nebylo ani zdaleka tak jednoduché. Táta si obvykle předem vše dlouho, pečlivě promýšlel. Mohu říci, že když začal malovat, měl již obraz jasně vytvořen v hlavě a spoustu práce za sebou. Měl právě opačný tvůrčí postup než profesor Bauch. Táta vlastně při malování jen prováděl v materiálu již hotovou představu — a prováděl to s neuvěřitelným soustředěním. Vždy zdůrazňoval, že namalovat obraz je vůbec nejtěžší dílna. Neodvažují se mu odporovat, i když táta nikdy neběžel maratón.

Motivy ze soboteckého náměstí. Exlibris dr. Karla Samšíňáka od akad. malíře Vladimíra Komárka

Boj o dvě frčky a šavličku

Když jsem opouštěl v červnu r. 1910 po úspěšné maturitě studentské město Jičín, zahlédl jsem za výkladem Zajíčkovy knihkupectví útlou knížečku v červené obálce. Byla to druhá básnická sbírka Fráni Šrámka „Modrý a rudý“. Koupil jsem si ji za poslední padesátihaléř. Nezbýlo mi na dráhu a tak jsem se vydal domů pěšky. Cestou přes Vokšice, Podhradí a Střevač jsem si v ní listoval a při delším odpočinku před cílem — ve stínu libáňské borovičky, jsem ji měl již celou přečtenou. Vždyť to byl slabý sešitek asi o 24 stránkách, asi s 12 básněmi antimilitaristického ražení. Byly vydány nákladem Nové omladiny v Praze v r. 1906. C. k. státní návladnictví verše zabavilo a tak vyšly až po interpelaci českých poslanců na říšské radě ve Vídni 1. května 1906. Na titulní stránce jsem se dočetl, že se tak stalo „interpelací poslance Fresla a soudruhů“, na druhé byla kritika c. k. státního návladnictví jako censurního úřadu, „které je pověstné svou neslychanou libovůlí při provádění konfiskační praxe, což se zde projevilo nejzlomyslnějším porušováním platných zákonů o tisku, neboť tyto verše již předtím v r. 1905 vyšly v orgánech anarchistických socialistů v „Práci“ a v „Nové omladině“.

Z těch básní si nazpaměť pamatuji jen tyto: Píšu mi psaní, vojanští páni, Raport a Přiletěli adjutanti.

Když jsem v r. 1913 musil narukovat jako jednoroční dobrovolník k 9. zeměbraneckému pluku do Litoměřic, vzal jsem si tuto milou mi knížku veršů do vojenského kufru, abych mohl lépe bojovat „za císaře pána a jeho rodinu“. A to jsem neměl dělat, vždyť jsem už stejně uměl ty verše zpaměti. Ke konci každého měsíce, kdy rakouští oficíři neměli už peníze na kavárny, děvčata a jiné kratochvíle, věnovali se více svěřeným vojákům. A proto i lajtnant Cihlář si vymyslel „kufrvizitu“. (Šovinista hejtmán Hahnel vyslovoval jeho jméno s pomlkou — Cihl-arsch.) A v tom mém kufríku mu ihned padl do oka ten rudý sešit básní. Jako Čech jim ihned po letmém prolístování porozuměl a celý rudý nad tím rudým obsahem hněvivě pronesl: „Einjähriger Knischek, vy jste nehodný té cti stát se rakouským důstojníkem, vy jste zralý pro garnisons-arest v Terezíně, kam se nejmíň na 14 dní dostanete. Hlaste se zítra k raportu!“ A básně mi zabavil.

Té noci jsem nespál a přemýšlel, jak zabránit této nepřijemné hře o existenci. Šel jsem proto ihned zrána za lajtnantem Cihlářem s prosíkem a s promyšleným návrhem, že se skutečně za rakouského důstojníka nehodím a proto vystupuji z důstojnické školy, jen ať upustí od udání a neničí mladý život českého učitele. Lajtnant na to: „Ani českým učitelem v rakouské říši být nemůžete, vy rudý anarchisto!“ Až po dlouhém přemlouvání, když jsem nadhodil, že je přece také české matky syn od Mladé Boleslavě, souhlasil. Já jsem pak hlásil u raportu veliteli školy své vystoupení s odůvodněním, že neumím německy a přednáškám nerozumím, ačkoliv jsem již jako žák měšťanské školy absolvoval třetí ročník německé školy v Ústí nad Labem, kamž se tenkrát chodilo „na handl“ (na výměnu). Velitel školy tyto důvody nechtěl uznat a odkázal mne k plukovnímu raportu. Plukovník se mne zase jal přesvědčovat o potřebě českých důstojníků u českého mužstva rakouské armády, ale já podle úmluvy s lajtnantem jsem musil trvat na svém rozhodnutí.

Než jsem jako voják u roty získal první frčku „frajtra“

(svobodníka), musil jsem se učit uklízet světnici, chodby i záchody. Inu, vojna jako řemen!

Když jsem počítal „poslední stovku“ — zavraždil srbský revolucionář Gavrilo Princip následníka rakouského trůnu arcivévodu Ferdinanda a vypukla první světová válka, do níž jsem putoval jako kaprál (desátník). Na ruské frontě v Haliči jsem využil ústupových bojů, když jsme se na řece Sanu odpoutávali od nepřítele, a utekl jsem 2.11.1914 jednotlivě do zajetí, kde jsem pil vodu ze stojaté zátoky maticky Volhy, do které se vlévaly splašky z primitivních kasárenských záchodů — a nedostal tyfus!

Domů jsem se vrátil jako poručík legií až v r. 1920. Na milovaného Fráňa Šrámka jsem si vzpomněl při souborném vydání jeho „Básní“ (1947). Oba jsme bydlili na Smichově. Po několikerém obhlížení jeho domu na Černém vrchu dodal jsem si kuráže (to již jsem slyšel o jeho samotářství) a zaklepal jsem na dveře jeho bytu s ostychem a prosbou o podpis do této knihy, v níž byly opět otištěny mně tak známé antimilitaristické básně. Při sklence roudnického jsem mu vyprávěl, co jsem zažil s jeho sbírkou básní „Modrý a rudý“, přičemž jsem se dozvěděl, že právě za jednu z těchto básní („Píšu mi psaní, vojanští páni“) byl odsouzen vojenským soudem v Českých Budějovicích k čtyřtydennímu vězení, když byl povolán v srpnu r. 1905 k vojenskému cvičení, a k tomu ještě degradován z kaprála na vojína. Naše velmi přátelská beseda byla zakončena slovy: „Tak vidíte, mne ty básně stály dvě frčky a Vás šavličku. Doufám, že se na mne proto nezlobíte, vždyť jste si z války přivezl jinou, lepší, ruskou“. — A do knížky mi napsal následující věnování:

„Svému krajanu a spolutrpiteli, p. Antonínu Knížkovi, v upomínku na vojnu, v níž jsme maširovali, zpívali a proklínali. Váš Fráňa Šrámek“.

Takový poklad nemá člověk dávat z ruky. Jednomu z krajanů jsem knížku zapůjčil, to se ví, že mi ji nevrátil. (Čte-li dnes tuto vzpomínku, ať ji věnuje Šrámkovu muzeu v Sobotce. Vše odpuštěno!)

Po dlouhých letech, když jsem zpozoroval ztrátu této vzácnosti ve své knihovně, zakoupil jsem si nové vydání „Básní“ z r. 1951 a vydal jsem se s nimi zase do domu básníkovy.

Hned v přízemí na chodbě domu ohromilo mne smuteční oznámení p. Hrdličkové-Šrámkové, že národní umělec Fráňa Šrámek dokonal bohatou pouť svého života 1. července 1952.

Od té doby, při každoroční návštěvě rodného Českého ráje, nosím na hrob básníkův pod Humprechtem kytičku vřesu natrhanou v Plakánku, podobnou tu, kterou jsem viděl na jeho stole a kterou měl tak rád. „Na rudých květech krvavá rosa“ mu připomíná, „že v číši už jen zbývá poslední jiskra...“

Na mém nočním stolku leží stále útlá knížečka kapesního formátu z edice Mladé fronty „Květy české poesie“: Fráňa Šrámek: „Ať znám...“, do níž jsem si vepsal 7. 7. 1952:

Na Tvůj buben rebelantů
rád jsem často bubnoval,
v touze být Tvým adjutantem
v životě se také buntoval!

Antonín Knížek

SOBOTEČTÍ OCHOTNÍCI PŘED STO LETY

V současném soboteckém kulturním životě, který mnozí — hlavně „nesobotáci“ — obdivují, chybí ochotnické divadlo. Založit soubor se jaksi nedaří. Hledají se příčiny. Lidé dojíždějí do zaměstnání a na zkoušky mají málo času. Vypadá to, že podobná situace byla i dříve, a proto duši ochotnických souborů byli hlavně studenti. Zrovna tak před sto lety, jako v slavné „éře Šrámkově“. V Lumíru se 27. září 1865 pod značkou „-z-“ píše mimo jiné: „... V našem klidném městečku panuje takřka celý rok hluboké ticho, a jen málokdy nějaký zářící paprsek, z hlučného světa až k nám proniknuv, rozehrtí může obyčejný temperament myslí naš. V městě takovém činí příchod studujících, a z těch hlavně sestává sbor našich ochotníků, takřka epochu. Kdo by to hned nepoznal, když najednou octne se v městě našem několik cílých duchů, plných bujně jarosti, oznamujících veliké plány, majících

více vřelosti než síly, více slov než skutků. Oni povzbudí naděje všech po zábavách toužících a kdož by se dal strastmi života tak zabeďnit, aby si nedopřál alespoň jednou se řádně rozveselit? První jich starost jest ochotnické divadlo...“

Ale autor nejen chválí. K tehdejší ochotnickům je i značně kritický: „... Hrál se letos, jako v loni bez účele, jenom aby se hrálo. Mysleli při tom na budoucnost divadla, na nějaký všeobecně uznaný prospěch, to nikomu nenapadá. Cílá mlád naše, pořáde pokrok kupředu provolávajíc, zůstává konservativcem v nejpřísnější formě. Jak stálo divadlo před lety, tak stojí dosud. Aby se stav jeho zlepšil, na to nikdo nedbá. Co předešli ochotníci zřídili, to nynější požívají, o budoucí se nestarají. Nač se hraje, nemá-li nikdo z toho mít užitku?...“

Terčem kritiky je i hospodaření ochotníků a tehdejší

představitelé města: „...Kam pokaždé čistý výnos přijít má, o to nikdo nedbá, a málokdo o tom ví. Na programu obyčejně stojí: k dobrému účelu a t. p. Kam se tedy obrací příjem? To se ponechá sl. úřadu, aby o té malichernosti rozhodoval! Na Národní divadlo se tyto prázdniny nehrálo. Povím Vám proč. Když se jeden opovážlivý student, který se řízení ochot. divadla uchopil, osmělil to žádati, byl odbyt ve velkém domě: „To nejde.“ A na otázku: „Proč?“ zase: „To nejde.“ Než to sem nepatří. Věztež toliko, že na Národní divadlo se u nás hrát nedovoluje. Když nemohou ochotníci vzdor své dobré vůle k blahu všeobecnému

prospívat, proč aspoň na své divadlo nepamatují? Myslím, že ústav, chce-li se zachovat, musí mít nejprve a hlavně sebe a zdar svůj na zřeteli a ne, aby byl služkou výdělkářskou!...“

V následujících číslech Lumíra jsem hledal informaci, zda se po uveřejnění tohoto článku zlepšily poměry v soboteckém ochotnickém divadle a zda bylo ochotníkům konečně dovoleno hrát ve prospěch sbírky na postavení Národního divadla. Ale podobnou zprávu jsem nenašel. Zpravodaj „z-“ se odmlčel. Doufám, že to nebylo následkem jeho kritiky. Vladimír Šůva

PRAŽŠTÍ KRAJANÉ SE SEŠLI

Jak jsme již informovali v minulém čísle, uspořádal krajský kroužek Jičín v Praze dne 10. listopadu 1970 v závodní jídelně městského soudu v Lazarské ulici v Praze Sobotecký večer. Díky pochopení jičínských krajanů jsme mohli pozvat i všechny pražské odběratele ZŠS. A tak se zase po 18 letech mohlo uskutečnit setkání soboteckých Pražáků nebo pražských Sobotáků — jak chcete — ve větším kolektivu.

Setkání překonalo všechna očekávání. Dostavilo se přes 80 pražských krajanů, několik desítek Jičíňáků, mj. i spisovatel František Křelina, a početná delegace ze Sobotky, takže sál byl zcela plný a mnozí museli stát. Přišlo mnoho mladých, přišli účastníci Šrámkových Sobotek i starší krajané, mezi nimi poslední člen tzv. rodácké pětky, která vedla sobotecký krajský kroužek v Praze od roku 1925, JUDr. Václav Peča. Pozdravný dopis zaslal devadesátiletý nestor našich krajanů v Praze pan Zdeněk Šolc.

Večer zahájil předseda krajského kroužku Jičín v Praze pan Josef Straka. Pak přítomní vyslechli několik básní v podání členů Recitačního studia Šrámkova domu Z. Burešové, L. a R. Dolenských, D. Fiedlera a J. Chrpy. O minulosti Sobotceka pohovořil prom. hist. Karol Bělek, s přítomností města a plány do budoucna seznámil hosty

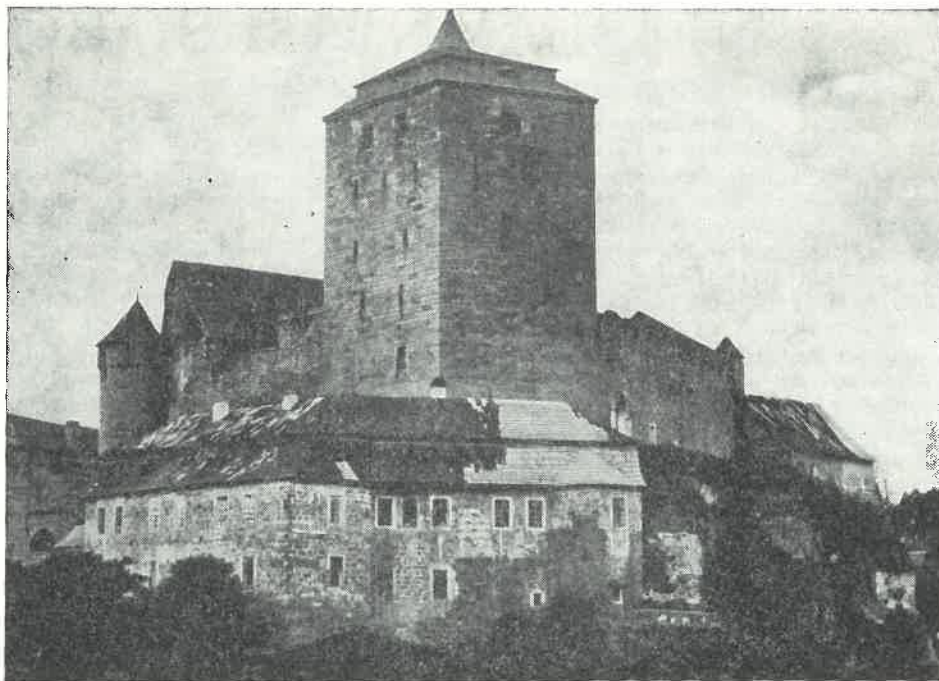
člen rady MNV a poslanec ONV Václav Linhart a o kulturním životě Sobotky promluvila prof. Marie Hejnová. Po přestávce zhlédli návštěvníci barevný snímek MUDr. Ivana Kafky o Sobotce a krátký film Ať zním. Přítomní rovněž uctili chvilkou ticha památku zesnulého akad. malíře Jana Špály a v krátké diskusi podpořili myšlenku uspořádání rodáckého sjezdu v příštím roce a pořádání pravidelných rodáckých schůzek v Praze.

Jak tedy dál? Po úspěchu Soboteckého večera se budeme snažit uspořádat v lednu v příhodném sále další schůzku soboteckých krajanů z Prahy a okolí, na které by došlo k ustavení krajského kroužku Osvětové besedy Sobotka v Praze. Pozvánky obdrží všichni odběratelé ZŠS z Prahy a okresů Praha-východ a Praha-západ. Kdo další by měl o pozvánku zájem, napište si na adresu Osvětová beseda Sobotka (to se týká zvláště studentů ze Sobotky a okolí, kteří studují na pražských školách a pražských Sobotáků, kterým ZŠS posílají příbuzní ze Sobotky nebo kteří do Sobotky na neděli jezdí). Dále prosíme, aby se přihlásili krajané, kteří by měli možnost a čas organizačně pracovat ve vedení kroužku. Bude třeba připravit program na nejbližší schůzky, pořádit kartotéku členů kroužku atd. A zamyslet se i nad možností svolat pražské nositele příjmení Sobotka.

Hrad Kost roku 1833. Akvarel Antonína Mánesa. Skica k tomuto akvarelu byla dlouho vydávána za kresbu Josefa Mánesa. — Klíšě SÚPPOP Praha

Nejstarší fotografie hradu Kostí. Foto J. Stiehm 1866. Obrázek je významný pro srovnání s kresbami Josefa Mánesa, vzniklými krátce před ním. Nejnápadnější rozdíly jsou v zastřešení kulaté věže a přilehlého gotického paláce, dobře je patrna i obranná chodba za hradbami vnitřního nádvoří. Originál je ve Vlastivědném muzeu v Železnici. Klíše SÚPPOP Praha

Zápis ze schůzky rodáků a přátel Jičina a Sobotky

Byla bych ráda, kdyby mé řádky nevyzněly jen jako strohý zápis ze schůzky rodáků a přátel Jičina a Sobotky (těch bylo víc také díky posile ze Sobotky), která se konala 10. listopadu 1970 v závodní jídelně městského soudu v Lazarské ulici v Praze 2.

A jak už je to tak v lidské povaze, člověku se nejnáz kritizuje, takže: účastníci schůzky později došli, kteří seděli nebo stáli poblíž vchodu, byli neustále rušeni vrzáním dveří a následkem toho a také nedobré akustiky sálu, neslyšeli příliš dobře, nebo skoro neslyšeli zahajovací recitaci mladých ze Sobotky. Prvá byla báseň Fráni Šrámka „Humprecht“ v přednesu Dušana Fiedlera. Ano, byl hodný pán, byl moudrý pán, pan Humprecht Černín z Chudenic ... a tak na nás hned zkraje dýchlo kouzlo Humprechta s ozvěnou v hodovní síni, Humprechta, který podle slov básně je pro nás v Sobotce a okolí narozené kmotrem navíc.

A nyní k těm v Sobotce narozeným: škoda jen škoda, že nebylo přítomno ještě víc mladých a o trochu víc střední generace. Snad se to při příští schůzce vyrovná. Po tolika letech to však byl stejně úspěch, protože všichni ti, co přišli, přišli ochotně a rádi — pojí je náklonnost a vztah k Sobotce a Sobotecku a navíc i snaha pomáhat rodnému kraji.

Při té příležitosti bych chtěla tlumočit vznesenou připomínku, že na stolku u dveří, kde byla nabídka knih, měla být instalována pokladnička, kam by se dávaly příspěvky k podpoře dalších podobných akcí.

Po recitaci bylo vzpomenu to minutou ticha úmrtí Mistra Jana Špály, který tak neočekávaně zemřel.

Pak přednesl prom. historik Karol Bflek (na výhodnějším místě uprostřed sálu a tedy slyšitelněji) poučný a poučený výklad o vzniku a vývoji Sobotky, okolních vesnic jako např. Vesce a Nepřívěce, o Kostí, Humprechtu a dalších významných stavbách našeho města i kraje. Připomněl též nedávný nález keltského pohřebiště u Markvartic, pravděpodobně nejsevernějšího v Evropě. Vzpomněl povznesení Sobotky do stavu městského před více než čtyřmi sty léty, velkých požárů, stavby tehdy Nového města, dnes tvořícího rázovitou část staré Sobotky. Promluvil o vzniku Mariánského sousoší na náměstí, o stávce soukenických tovaryšů a vzbouřených sedlácích, kteří též prošli Sobotkou a nakonec byli rozehnáni. Za jeho řeči před námi defilovala staletá a lidé, šlechta i robotníci, kteří žili tvrdý, těžký život, kteří spoluvytvářeli historii našeho města, kraje.

O současnosti Sobotky promluvil dále zástupce MNV Sobotka, s. Václav Linhart. Podrobně se rozhovořil, a to i v číslech, o již vykonaném; o opravě radnice, Humprechta, o nových bytovkách, přibývajících rodinných

domcích, nově založené ulici, prosperujícím JZD a o plánech do budoucna.

S. Linhart připomněl proměnu tvárnosti našeho města, jmenovitě u nádraží, kde býval jeden z nejméně hezkých koutů Sobotky. A zde bych si dovolila malou připomínku, která se mi vnucuje již několik let. Nedala se zachránit ani jedna z pěkných vzrostlých lip, které vroubily starou cestu k nádraží? Skutečně ne?

Pak následoval výklad o kultuře. Paní prof. Hejnová podala zaujatý přehled o kulturní činnosti v Sobotce od roku 1945 a vzpomněla i předválečného období, kdy mívala Sobotka dobrou ochotnickou scénu, na kterou se jistě mnozí pamatují. Ukázala na kontinuitu kulturního dění, která je nezbytná a nutná, bez které není možné úspěšně pokračovat. Promluvila o každoročně pořádaných Šrámkových Sobotkách, kterých bylo až dosud 14 a které si již vydobily čestné místo mezi akcemi podobného druhu. Vysvětlila důvody, které brání znovuoobnovení ochotnické scény — lidé odjíždějí každodenně za prací mimo Sobotku, večer se vrací a nemohou (a to hlavně ženy) věnovat potřebný čas na studium divadelních rolí. V neposlední řadě je tu i vliv rozhlasu a televize, kdy se případní zájemci o ochotnické divadlo autokriticky porovnávají s profesionálními herci. Proto se Šrámkovy Sobotky asi ani v budoucnu nezaměří na divadelní festivaly a budou se věnovat jako až dosud recitaci, kráse slova, kráse řeči.

Paní prof. Hejnová se jen letmo dotkla problémů spojených s každoročním pořádáním Šrámkových Sobotek, zatímco jen málokdo si dovede představit tu nadlidskou práci a obětavost, kterou pořadatelé musí vynaložit k úspěšnému zvládnutí festivalu.

Po přednášce paní prof. Hejnové následoval barevný amatérský film o Sobotce, který nám odhalil známé i neznámé pohledy na město, romantická zákoutí i s malířem (dr. Káfkou) a neobvyklé přírodní scenérie.

Jako poslední bod programu následoval tentokrát profesionální film „Ať zním“, který ve střídavém vzpomínkovém monologu na F. Šrámka a M. Hrdličkovou provázeli manželé Hejnovi.

Na rozdíl od prvního filmu byl tento šedý a „zimní“. Kašna na soboteckém náměstí, ze které již prustí koně pili, byla zavalena ledovými krápníky a pršelo. Také tento film prodlěl na soboteckém hřbitově, kde končovala větší procházka Fráni Šrámka — i ta poslední.

Ale už končí, účastníci večera byli jistě spokojeni, jak konstatovali i nejstarší pamětníci dřívějších schůzek, a budou se opět těšit na další schůzky rodáků a přátel Sobotky v Praze.

Milena Kovářová

NEJSLAVNĚJŠÍ SOBOTKA

Čtvrté desetiletí našeho století by mělo být v historii československého fotbalu zapsáno zlatým písmem. Velkou měrou se o to zasloužil i fotbalový internacionál Jiří Sobotka — ať již v červenobílém dresu Slavie nebo v dresu národního mužstva se lvíčkem na prsou.

Jiřího matka, sestra hudebního skladatele Antonína Dvořáka, jakoby mu vtiskla do vínku umělecký cit — cit pro dirigování útoku. Jeho hra, to byl hotový koncert. Jemný technik, bezvadně rozděloval míče a z toho těžili střelci — Svoboda, Olda Nejedlý, Antonín Puč. Ti zakončovali akce tvrdou střelbou a dnes zřídka vídanými góly.

Jirkův otec byl prvním oddávajícím na hlavním magistrátu města Prahy a velmi často syna vyprovázel při jeho cestách až na hranice a opět ho tam jako první vítával. Zemský prezident Sobotka byl strýcem slavného fotbalisty.

Jiří Sobotka se narodil v Praze-Košířích r. 1912, později bydleli Sobotkovi v Praze u Písecké brány. Fotbal začal hrát v košířském Čechoslovanu, kde udivoval svou vyspělou hrou již v dorostu a jako sedmnáctiletý byl přeřazen do prvního mužstva. Brzy se o něho začali zajímat funkcionáři Slavie a došlo k jeho amatérskému přestupu do tohoto slavného letenského klubu.

První a hned velmi těžký zápas sehrál Jiří Sobotka za Slavii proti First Wienně. Nezklamal, Pražané vyhráli 3 : 2 a Sobotka dal pěknou branku. Jeho výkony stále rostly, stal se stabilním hráčem prvního mužstva, výborně si vedl v mistrovské soutěži i ve Středoevropském poháru. Nejlépe se mu hrálo s Vlastou Kopeckým.

Roku 1934 byl zařazen do národního mužstva. Hned v prvních zápasech s Francií, Maďarskem a Anglií vstřelil vždy gól. A tak byl zařazen jako nejmladší hráč do mužstva ČSR na mistrovství světa v Itálii r. 1934. Bojoval i ve slavném římském finále s Itálií a měl na své kopačce druhý náš gól, bohužel nastřelil jen boční síť. O chvíli později byl surově sražen Alemandim, ale píšalka Švéda Eklinda mlčela.

V tomto roce sehrál Jiří Sobotka za národní mužstvo všech deset zápasů, za Slavii 44 utkání a vstřelil celkem 36 branek. V národním mužstvu byl jedním z těch, kteří vytvářeli a udržovali dobrou náladu a opravdový kama-rádský duch.

Za národní mužstvo sehrál celkem 23 utkání, naposledy proti Rakousku roku 1937 — 2 : 1 pro nás.

V té době střídal různá místa v útoku i v záloze, neboť Slavia měla v mužstvu po příchodu Bicana 9 reprezentantů — útočníků. Brzy se vytvořilo výborné vnitřní trio Sobotka — Bican — Kopecký, které předvádělo pravé divy.

V roce 1943 zapůjčila Slavia Sobotku mužstvu Zlína. I zde si vedl výtečně, třemi brankami přispěl k porážce Bohemians 8 : 1 a když po sérii dalších vítězství zvítězil Zlín i nad Slavií 4 : 2, bylo Sobotkovo hostování zrušeno a on se opět vrátil do Prahy. To se ale již blížil konec války a ligová soutěž zůstala nedohrána.

Po osvobození působil Sobotka krátký čas jako trenér ve Splitu v Jugoslávii, poté 11 let trénoval švýcarská mužstva (zde dostal i státní občanství). Následovalo působení v Holandsku, kde převzal úlohu trenéra národního mužstva juniorů, pak se vrátil do švýcarského Bernu, úspěšně si vedl v Charleroi v Belgii a nyní trénuje španělskou Barcelonu.

Kromě kopané měl Jiří Sobotka velkou zálibu i v automobilismu a již ve třicátých letech vlastnil červenou sportovní Tatra.

Stále vzpomínáme na inteligentní hru Jirky Sobotky, kterou se přičiňoval o dobré jméno Slavie i o slávu československé kopané. Jeho jméno je stále jedním ze vzorů fotbalové mládeže — kéž by se nám opět nějaký takový Sobotka objevil.

Podle článku v červnovém Zpravodaji SK Slavia Praha a podle vyprávění Františka Pláničky zpracoval Alois Kozák.

Jeden z vrcholů Sobotkovy fotbalové kariéry — mistrovství světa r. 1934 v Itálii. Československé mužstvo — zprava Krčil, Košťálek, Puč, Čambal, Junek, Burgr, Nejedlý, Svoboda, Čtyřoký, Sobotka, Plánička

K šedesátce ředitele Arnošta Jirana

Jak říká staré české přísloví, nevděk světem vládne. A druhé — sejde z očí, sejde z mysli. Opravdu bychom nechtěli, aby si tato dvě přísloví připomínal bývalý ředitel turnovské Severografie Arnošt Jiran při vzpomínce na Sobotku a na náš Zpravodaj. Oslavil totiž 5. října t. r. šedesátku a nás moc mrzí, že s blahopřáním přicházíme až nyní, opožděně.

Arnošt Jiran je velmi skromný člověk. Narodil se 5. října 1910 a tiskařskému umění se vyučil v semilské Glosové tiskárně. Později pracoval ve výborné novobydžovské tiskárně Janatové a v holešovickém Cíli, za války byl pro odbojovou činnost vězněn v koncentračních táborech. Po válce pokračoval ve své práci tiskařské a nakonec se stal v r. 1948 ředitelem turnovské Severografie. Řídil výstavbu nového závodu, který byl vybaven nejmodernějšími stroji a je jeden z nejlepších u nás. V roce 1954 obdržel Státní cenu II. stupně. Tisknou se zde náročné exportní zakázky, publikace umělecké atd. To vše pod vedením Jiranovým, který „je výraznou postavou naší polygrafie a charakterizuje ho snaha objevovat nové a hledět kupředu, i když současně uchovává staré tradice turnovského tiskařství“. [Typografia č. 3/70.]

Ředitel Jiran je uznávanou autoritou mezi odborníky a má mnoho přátel mezi umělci. Při své odpovědné práci a shonu si však dovedl najít vždy čas i pro podporu drobné užitečné práce. Jedním z důkazů tohoto tvrzení je i jeho vztah k Sobotce a k našemu Zpravodaji. Vždy nám pomáhal. Poprvé jsem ho poznal asi před 15 lety, když se připravoval sborník Sobotka 1958 a znovu po deseti letech, kdy nám stejně ochotně přislíbil vytištění sborníku Sobotka 1968. Při prvním jednání o tomto sborníku v r. 1966 jsem mu náhodou ukázal náš Zpravodaj, tehdy ještě rozmnožovaný. Ředitel Jiran jej pochválil a hned nám nabídl, zda bychom jej nechtěli tisknout. Propočítal cenu — a tak od r. 1967 vychází Zpravodaj tiskem. Vděčně vzpomínám, kolikrát mi pomáhal radou, kolikrát prohlédl korekturu, jak mě seznámil se svými spolupracovníky Brunclíkem, Cejnarem, K. Mlejnkem, No-

vojným a dalšími. A to vše jen proto, že prý to děláme nezištně a dobře. Jistě přitom vzpomínal i na svou redaktorskou práci v semilských časopisech Cíl, Věstník sokolské župy K. Haranta atd.

V červenci letošního roku odešel Arnošt Jiran do důchodu. V dopise mi napsal: „Co jsem dělal, dělal jsem pro celek, já odejdu, ale tiskárna — a tiskárna dobrá, kterou dělají lidé — tu zůstane. A o to mně vždy šlo.“ Dodáváme, že s tiskárnou zůstane vždy spojeno i jméno Jiranovo, jméno výborného odborníka a člověka.

Tak tedy mnoho životní pohody do let zaslouženého odpočinku, milý pane řediteli!

Karol Bílek

K 20. výročí úmrtí MUDr. Josefa Pícka. Mezi zapomínané a opuštěné hroby na zdejších hřbitově patří také hrob generála zdravotnictva MUDr. Josefa Pícka, který zemřel 8. prosince 1950. Nemnoho let stačilo k tomu, aby „nepaměti do propasti“ propadlo jméno jednoho z nejvěrnějších rodáků. Ačkoliv po první světové válce, kterou prožil na ruské frontě a v čs. zahraničním vojsku v Rusku, sídlil trvale v Olomouci, vracel se do Sobotky o každé své dovolené. Jako křepký turista putoval po širém okolí, dával se okouzlovat přírodními krásami a všiml si všech pamětihodností kraje. Rád potom při sklenici plzeňského líčil, kde objevil nějakou bizarní skálu, vzácný strom, lidovou stavbu, zajímavý nápis na štátuřích, novou zkazku i trefné lidové rčení. Dr. Pícek byl totiž také znamenitý znalec české řeči; sám v svých ústních i písemných projevech dbal jazykové svěžesti a čistoty a ve svém úřadě neúprosně sítal jazykovou ledabylost.

Z jeho pobytů v rodné Sobotce vyplynulo několik zajímavých prací, které jsou z větší části uloženy v literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze. Z nich nejcennější jsou listy z rodinné kroniky, které pod názvem Okolo šrámkovské kolíbky vyšly ve Frýbově sborníku Básník mezi námi a které se staly důležitým pramenem k životopisu o čtyři roky mladšího bratrance — Fráni Šrámkovi. Průkopnická byla také Píckova studie o děkanovi Vetešníkově Sobotecký jemnostpán a záznam pověstí o lese Křižánku (pověst vyšla jako zvláštní otisk v někdejší Věstníku soboteckém).

Dr. Pícek se však neutápěl jen v minulosti a vzpomínkách. Nikdy neztratil zájem ani o současné události v Sobotce a na Sobotecku a glosoval je svými úsečnými a vtipnými výroky, v nichž se obrážel jeho smysl pro humornou stránku lidí a událostí. Ochotně přispíval na akce, které organizoval pražský Kruh rodáků a přátel města Sobotky a okolí, a byl v čilém písemném styku s těmi, kdo dobře smýšleli se soboteckým krajem. Hojná a cenná je zejména jeho korespondence s Fráňou Šrámkem a Miloslavou Hrdličkovou-Šrámkovou.

Zkrátka: MUDr. Josef Pícek, jehož rodný dům se dnes obecně nazývá Šrámkovým domem, si zaslouží naší jubilejní vzpomínky, i když jeho hrob žaluje na nevděk spoluobčanů. -n

IN MEMORIAM ING. FRANTIŠKA MAXE

Dne 16. listopadu by se dožil akademický malíř ing. František Max, rodák z Libáně, 75 let. Byl to velmi dobrý, skromný člověk, velmi srdečný a pozorný ke svému okolí.

Původním povoláním byl architekt u firmy Nekvasil v Praze. V době krize, po propuštění, věnoval se svému koníčku — malování, se kterým začínal již na reálce. Od štětky pak přešel ke špachtli, které zůstal věren celý život. Tuto techniku plně využil v architektuře Prahy, v jejich uličkách, ale i u venkovských chalup. Tato technika působí velmi plasticky, protože lze z většího nánosu barvy vyškrábnout detail, což se štětce udělat nedá. Jako každý umělec byl náladový, ale k přírodě velmi citlivý. Když si určité náměty upřesnil, šel malovat. Pak se snažil zachytit krajinu v tom nebo onem odlesku světla nebo zapadajícího slunce. Bylo velmi zajímavé stát za Mistrem a pozorovat ho při práci. Býval velmi soustředěný a nijak mu nevadilo, když u něho někdo stál a pozoroval ho. Rád o své práci rozmlouval a často vykládal, jak vidí např. krajinu, architekturu, jak musí obraz vyvážit, aby působil.

Největší část jeho bohaté tvorby vznikla v Praze a na Jičínsku, ale i na Náchodsku. Kolem Libáně zachycoval venkov a není u nás vesničky, kde by nemaloval. Nejčastěji chodil směrem ke Zlivi, odkud namaloval mnoho záběrů. Velkou část své tvorby čerpal z Prachovských skal. Jednou jsme ho přemluvili i k pérovkám. Jím ilustroval „Památníček“ a „Domanské polesí“ Blaženy Kodlové, které byly z libáňského kraje a prachovského polesí.

Velmi působivá jsou pražská a venkovská zákoutí, sluneční svit krajiny nebo opar vznášející se nad Prahou. V řadě výstav se představil obecnstvu, které tak mělo možnost seznámit se s jeho uměním.

Na statečích pozemských nelpěl a dosti často dával své obrazy zdarma, když chtěl udělat někomu radost.

Před dvěma lety uzavřel se životní osud ing. arch. Františka Maxe, akademického malíře, kterého už nevidíme stát u malířského stojanu a nebudeme ho moci sledovat při jeho práci. Odešel ušlechtilý člověk, který nedovedl nikoho zarmoutit. Zůstává po něm bohatá životní práce. Vlk.

POMÍSTNÍ JMÉNA V SOBOTCE

III. Jména v nezastavěném katastru:

Sledovat pomístní jména v nezastavěném katastru města Sobotky je nesnadné, pokud nemáme zpracován historický vývoj a posloupnost držitelů jednotlivých pozemků. Proto dnes nemůžeme přesně lokalizovat některá stará pomístní jména, která jsou zachována v písemných pramenech. Hodně jich je zaznamenáno na krycí mapě kosteckého panství asi z r. 1750, kterou připojil prof. Josef Pekař pro snadnější orientaci k II. dílu Knihy o Kosti. Jednotlivé názvy polních tratí vyčetl ze starých katastrů nebo zjistil na místě samém. Další jména nacházíme v soupise pozemků soboteckého děkanství a v katastrech. Tak již r. 1715 se setkáváme v soboteckém katastru s názvy Boroví, Lavičky, Vohrada, U spravedlnosti, Na carbanku, Na Hubrykovském, Za dvorem, Za pazdernou, V kolíbce, Na lademberce, Na zadních polích atd.

Nejvíce pomístních jmen uvádí josefský katastr, jehož příznávací archy vznikaly v letech 1785–1787. Nejzajímavější názvy: U pazderny, V kolíbkách, Na latenberku, Za haltýřem, Pastviště, v něm louže pro hašení ohně, Pastviště neb execírplac pro militér, Za cihelnou, Na klínku (všechny tyto pozemky byly na jih od Sobotky směrem ke Kdanicím, Spyšové a Staňkově Lhotě), Počtovská silnice k Jičínu, Stará silnice k Jičínu, V lavičkách, U rundele, Pod oborou, Bažantnice ve voboře, Rybníček podvínský, U sv. Anny vedle starý cesty (na severu k Čalovicím). Při tomto měření vzniklo také pomístní jméno Krásný plac.

V následujícím soupisu uvedu současný stav, tzn. jména, která se užívají nyní nebo která si pamatujeme ještě z mládí (z posledních asi 50 let). Některá zaznamenal v Soboteckém věstníku V. Vilímek, další zapsala ve své rukopisné Vlastivědě G. Mačenková (doplnila M. Brixová podle údajů V. Vilímka, J. Puchmajera a V. Zahrádky).

Ve štěpnici je starobylé pojmenování pro pozemky po levé straně silnice od Syrovandy k Oseku. Nasvědčuje tomu, že se zde pěstovalo ovoce.

Na průhoně (příhoně) je označení pro cestu (dnešní silnici) k Dolnímu Bousovu, doložené již r. 1735 v seznamu polí a luk soboteckého děkanství. Průhon znamená podle Příručního slovníku jazyka českého pruh mezi poli nebo cestu, kudy se honil dobytek na pastvu.

V kolíbkách je rovněž velmi starý název pro pole jižně od Sobotky směrem ke spařeneckým lesům. Často bývají rozlišovány Přední a Zadní kolíbký. V nářečí se říká kolíbký také stružkám nebo rádkům posečeného obilí (doklady od Jirásky v Příručním slovníku jazyka českého), takže zde můžeme hledat původ jména.

Vzadě je dosud užívaný starý název pro nejbližší březenské pozemky ještě za Zadními kolíbkami směrem ke spařeneckým lesům. Vzhledem k poloze pozemků od Sobotky jde o velmi výstižné jméno.

Výkon hrdelní pravomoci města Sobotky a pohodnictví připomínají jména U stínadla, Na šibeničníku, Pod mřínkem a **U spravedlnosti**. Sakař ve svých Pamětech je klade všechna do okolí Matic. V blízkosti v kdanicím katastru je také zachováno jméno rybníka Šibeňák.

Jedno z nejstarších pomístních jmen v Sobotce je označení bývalého lesíku mezi dolnobousovským cukrovarem a rybníkem Štejfernou **V boroví**. Leží také ještě v soboteckém katastru a doloženo je poprvé již v urbáři kosteckého panství z r. 1648. Lesík by vykácen asi před sto lety.

U křížku je označení pro pozemky při polní cestě do Malé Spyšové, kde stojí kříž připomínající náhlý skon děkana Beitlera r. 1886. Stejně se říká i polím u křížku na opačné straně města u Čalovic.

U jeřábu se jmenují pole a křížovatka vozových cest v blízkosti starého osamělého jeřábu při cestě navazující na ulici Pod uličkou.

Krásný plac je velký komplex pozemků od jižního okraje města směrem ke Spyšové. Jeho část je dnes zastavována rodinnými domky, dříve to byly převážně pozemky soboteckého obecního dvora. Pojmenování vzniklo při práci na josefském katastru, kdy všechny pozemky každé obce byly nejprve rozděleny ve větší celky, tzv. placy. V Sobotce to byly např. plac površí, přímý, přemilý, okrouhlý, nízký a krásný, z nichž se zachoval jen tento poslední. Menší pozemky v těchto místech u zastavěného katastru se nazývají **Na ohradě** a **U Maštálkového rybníčka**.

Pozemkům na jih od bývalých stodol u Spyšovské ulice

se říkalo **U sv. Marka**, jeho socha zde stávala na dřevěném sloupu. Dnes se již toto označení neužívá. Zaniká i označení sadu **U sv. Isidora** za jatkami směrem ke Spyšové, jehož barokní socha, dnes značně poničená, sem byla přemístěna z bývalého morového hřbitůvku u dnešní mateřské školky.

Soboteckým pozemkům u Spyšové v okolí bývalé Pelodovy pazderny (tírny lnu) se říká **U pazderny**. Stávala v místech u zářezu silnice do Spyšové, kde odbočuje úvoz směrem k polím U jeřábu.

Polí nad Sobotkou směrem ke Staňkově Lhotě se říkalo **Ve chmelnici**. Je to jeden z důkazů pěstování chmele na Sobotecku. V sousedství asi v polovině cesty mezi Sobotkou a Staňkovou Lhotou jsou pole **U ovesnice**. Stávala zde u silnice v poli lhoteckého sedláka Folprechta stará mohutná hruška ovesnice (jméno má podle dozrávání hrušek zároveň s ovsem). Dnes toto pojmenování zaniká, neboť hruška byla kolem r. 1920 poražena.

Carbaník je označení pro pole a les na hranicích soboteckého katastru mezi Staňkovou Lhotou a Stěblovicemi. Vysvětlit toto jméno je obtížné a stálo by za samostatnou studii. Asi se nedá vysvětlit od slova karban — hra o peníze, protože toto slovo je odvozeno z latinského corbona (z hebrejštiny) a jistě by se říkalo Karbaník. V Příručním slovníku jazyka českého nacházíme jen slova carát, caravý — ve smyslu škubat (z německého zerren).

Na větráku je lidové označení pozemků v okolí samoty č. 275, které potlačilo staré původní pojmenování Na Bořenovech od poloviny minulého století, kdy zde byl postaven dnes již zaniklý větrný mlýn.

Málo užívané je pojmenování **Na base** pro pole nad osamělými domky Na hudákově, které dříve patřily k Šimkovu statku. Naproti tomu se dosud hojně užívá označení **Šutrák** pro místo vedle bořenovské samoty, kde se dříve těžil hrubý písek.

U potoka mezi Sobotkou a Čalovicemi leží **Brixova louka**, odedávna přírodní kluziště sobotecké mládeže.

V lavičkách je velmi staré jméno pozemků vpravo od silnice od dnešního soboteckého hřbitova k Vesci. Název užívá ve své básni i Václav Šolc. Vznikl snad podle přechodu přes mokrá místa (srovnej Lavice).

Několik zajímavých pomístních jmen je doloženo kolem Humprechta. Kolem zámku byla po jeho dobudování zřízena **Humprechtská obora** (vohrada), ohraničená r. 1670 zdí. V místech dnešního násypu železniční tratě se rozkládá **Podvínský rybník**, dokládající pěstování vína. V rozích zdi obory byly zbudovány pro potřeby lovců okrouhlé stavby, tzv. rondely. A tak i po parcelaci a rozboření zdi se užívá pro tato místa označení **U rundele**, někdy s bližším určením podle majitele pozemku (U rundele Černého, Ježkového, Šoutovského). Označení je doloženo u Pekaře, v Černého Památku str. 198, v Píckově článku o barevně, u Mačenkové atd.

Pro pozemky patřící k bývalému statku Černých ve Březně se užívá označení Pelánkovo (Pelánkův kopec, vrch, pole, louka). Vyskytuje se již přes 300 let (r. 1669 je uváděn v pozemkových knihách Jiří Černý jinak Pelánek).

Na závěr uvádím několik jmen z katastrů sousedních obcí, která mají vztah k Sobotce, protože pozemky patřily městu nebo jeho obyvatelům. Např. Zastudil (les u Zajakur, patřící od r. 1601 městu), Rusko (třešňovka vysázená na rozlehlém poli, které bylo majetkem města — pojmenovaná asi podle rozsáhlosti), Literák (les soboteckého literátského bratrstva za Spyšovou, po jesefinských reformách majetek města), Zahrádkův les, Pečtův kout (lesy soboteckých majitelů v sousedství Literáku), Na lajtě (jahodnice soboteckého ovocnáře Hortlíka vedle lesa Ryje), Na šavli (pole u Kdanic, které patřovalo k Maštálkovu statku), Na bubnu (pozemky mezi Osekem a Vescí) atd.

Nyní zbývá už jen několik slov závěrem. Snažil jsem se v tomto článku podat pokud možno úplný přehled soboteckých pomístních jmen. Jistě si však čtenáři vzpomenu ještě na jiná a tento přehled doplní. Historikům zůstává úkol doplnit stáří některých jmen a leckde určit jejich přesnou polohu, filologové mohou odborně vysvětlit původ našich pomístních jmen nebo opravit má vysvětlení.

Vděčně vzpomínám na pomoc zemědělova pplk. Miroslava Vlacha, za doplnění některých údajů děkuji prom. hist. Karolu Bílkovi, prof. Václavu Hejnovi, Václavu Kavkovi a Anně Kyzivatové ze Sobotky.

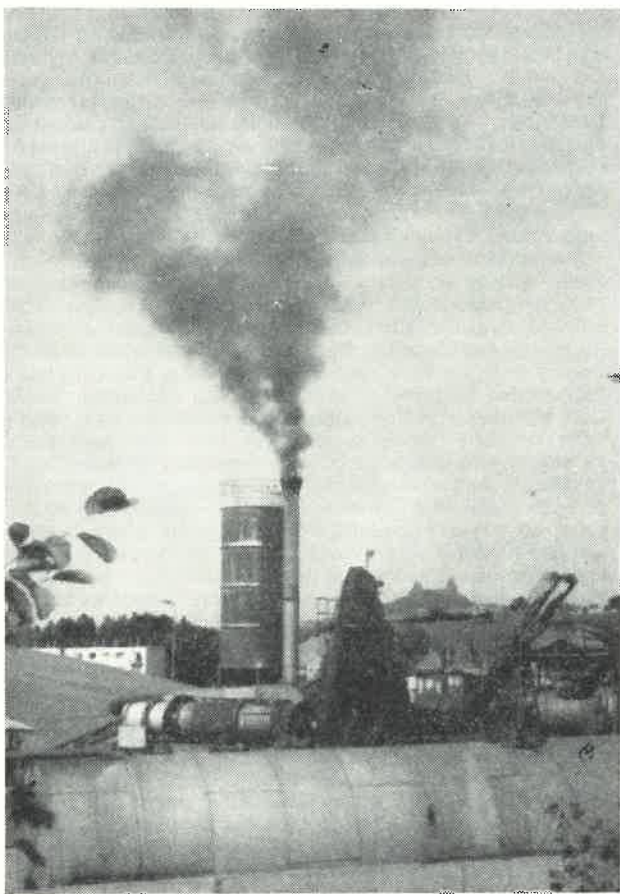
Seznam použitých pramenů a literatury:

Prameny: přípravné materiály teresiánského a josefského katastru, soupis pozemků soboteckého děkanství, plán města Sobotky (asi z let 1848–1852), pozemkové knihy města Sobotky, rukopis G. Mačenkové Vlastivěda Sobotecka (doplněný M. Brixovou), rukopis F. M. Vetešníka Pověšené panství Kost a Rakov, rukopis PhMr. Jar. Macouna Dějiny sobotecké lékárny.

Literatura: V. J. Černý: Památník soboteckých a okolních rodáků, 1882. J. Pekař, Kniha o Kosti I.–II. Josef Pícek: Sobotecká barevna a její soukeníci. Věstník sobotecký 1942. Profous-Svoboda-Šmilauer: Místní jména v Čechách. Příruční slovník jazyka českého. Sakař: Dějinné paměti města Sobotky, 1911–1918. V. Vilímek: Rodné domy... a zlidovělé názvy míst, Věstník sobotecký 1931.

Dále jsem užil jednotlivých údajů ze soboteckých sborníků, z Věstníku soboteckého, Pojízdeckých listů a Zpravodaje Šrámkovy Sobotky, zvl. z článků K. Bílka, J. Havránka, J. L. Kendíka, Zb. Krámka, J. Kubů, G. Mačenkové, M. Pěldy, J. Pícka, Vl. Rudy, K. Samšiňáka, J. Sezimy a J. L. Turnovského.

Konečně jsem užil vzpomínek a vyprávění dávných i současných pamětníků V. Hejna, V. Kavky, A. Kyzivátové, J. Puchmajera, J. Slavíka, P. F. Soukala, V. Šimka, V. Volfa, M. Vlacha a V. Zahrádky.

Chráněnou krajinou oblast Český ráj zaplavují oblaka kouře z nové obalovny čedičové drtě v Mladějově. Nešlo tomu zamezit již při projektování stavby?

Dokument doby. V archívním fondu města Sobotky se mezi spisy městského úřadu nachází v r. 1909 koncept dopisu, kterým se městská rada obrátila na majitele kosteckého panství hraběte dal Borgo-Netolického se žádostí o záchranu zámku Humprechta, který byl tehdy ve velmi špatném stavu. Zámek tehdy patřil italskému šlechtici, proto ty četné nářázky na vlašskou kulturu. Ale ani tato chytrost nepomohla, Humprecht musel na opravu čekat až do r. 1937 a teprve nyní prochází generální opravou. Přesto je sympatická snaha městské rady a starosty Františka Peči o záchranu významné kulturní památky. Dopis pro jeho zajímavost přetiskujeme celý.

Vaše blahorodí, vysokorodý pane hrabě!

Vzácná památka kultury vlašské ze 17. věku, hrad Humprecht, zbudovaný neprávem zapomenutým předchůdcem Vaším v držení panství zdejšího Humprechtem

Černínem, jedním z největších představitelů vlašské kultury v království Českém, jest následkem zhoubného působení času ve stavu vzbuzujícím obavu, že památka tato úplně zkáže času a stáří podlehne. Se zánikem Humprechta zmizela by svérázná památka starých dob, okrasa celého kraje a města našeho, jíž podivuje se každoročně množství cizinců vyhledávajících se zálibou vzácnou ukázkou umění a kultury vlašské.

Znajíce zájem a šlechetnou Vaši snahu, s jakou Vy, vysokorodý pane hrabě, ráčíte usilovati o zachování památek po předchůdcích svých, dovolujeme si obrátiti se k Vám v důvěře, že žádost naše oslyšena nebude, se slušnou prosbou, by Vaše Blahorodí velecennou památku umění italského po předním representantu kultury vlašské v naší vlasti od zkázy provedením oprav jak vnějších, tak zejména vnitřních zachovati ráčilo.

A ujišťujeme Vaše Blahorodí, že, nezůstane-li slušná žádost naše oslyšena, a budou-li podniknuty kroky k uchování památného Humprechta před hrozící jemu zkázou, nejen město naše a ono množství cizinců, jež přichází zhlédnouti památku tuto, ale i budoucnost věčně vzpomínati bude toho, co Vy, vysokorodý pane hrabě, k zachování této památky Jste podniknouti ráčil.

Rada města Sobotky, srpen 1909. Starosta: F. Peča

Za Františkem Kyzivátem. Záhorsko, několik stavení v severním cípu Sobotecka, jistě nese jméno podle položení Za horou, za Hůrou. Kdysi tam ani pořádná cesta nevedla, a proto by se mnohý mohl domnívat, že si tam vždycky lišky dávaly dobrou noc.

Nikdy tomu tak nebylo. Z tvrdé práce na kamenitých a písčitých stráních, při chlebě o dvou kůrkách, v chaloupkách, které v létě v husté zeleni a v zimě vysoko zasypané sněhem sotva najdeš, vyrůstali skvělí a vlastenecky uvědomělí lidé. Za první světové války odtud vyšli do boje za svobodu legionáři, v druhé světové válce tu byla bezpečná a silná partyzánská základna. Kolik prchajících a k smrti uštvaných zajatců tu našlo druhý domov, kolik jich obětavou péčí dobrých lidí ušlo smrti.

První chalupa ve směru od Sobotky je Kyzivátova. Zde se za přispění hospodáře zformovala partyzánská jednotka poručíka Gorbatova, která ke konci války připravila nepříteli mnohou nepříjemnou lázeň. A odtud dne 26. října 1970 odešel navždy její hospodář František Kyzivát ve věku 67 let. Byl to člověk tichý, osobně skromný, vyrovnaný a houževnatý, který sebetěžší problém dovedl klidně a uvážlivě řešit svým selským rozumem. Pro tyto vlastnosti byl oblíben v celém kraji. Díval se mnohokrát do tváře smrti a téměř zázrakem ze všech nebezpečí vyvázl. V hlubokém pohnutí nad jeho hrobem oceňujeme jeho zásluhy. Mn

LITERÁRNÍ ZE SOBOTECKA

● Úryvek ze Šrámkova Soboteckého hřbitova najdeme v Lidové demokracii 29. X.; Vřes ve Svobodném slově 22. X. a Mladí zpívá v Mladé frontě 7. XI.

● Recenzi Šrámkova Měsíce nad řekou ve Vinohradském divadle otiskuje Československý svět 14. IX. a rozhovor s představitelům Jana Hlubiny Zdenkem Řehořem u příležitosti jeho padesátin Lidová demokracie 17. X. O uvedení Léta v Jičíně psal Předvoj 2. X., o nastudování této hry ochotníky v Praze 9 Večerní Praha 5. X. a o radnické inscenaci Měsíce nad řekou Pravda 25. XI. a Amatérská scéna č. 11.

● Reprodukci obálky Šrámkovy knihy Patrouilly uveřejnila Kulturní práce č. 9/70 a reprodukci obálky nového vydání Pasti Nové knihy č. 44/70.

● O novém vydání Šrámkovy Pasti informují Nové knihy 43/70, Večerní Praha 28. X., Svobodné slovo a Práce 28. X. atd.

● Podrobný článek o nákladech jednotlivých vydání Šrámkových děl napsal dr. František Bařha pro Pochoď 7. XI.

● O uvedení suity Františka Babuška Mesiac nad riekou informoval bratislavský Rozhlas 26. X.

- Nedožitě sedmdesátiny režiséra Václava Kršky připomněly Zítřek Písecka 30. IX., Svobodné slovo, Lidová demokracie, Práce aj. 7. X., Květy 17. X. atd.
- O práci Recitačního studia Šrámkova domu psala Pochodeň 23. X.
- Předvoj 23. X. oznámil, že se úroveň ZŠS zabývala rada ONV v Jičíně.
- O Josefu Hakenovi psala Lidová demokracie 4. XI.
- Obsáhlý článek o P. Antonínu Markovi napsala Květa Hnízdová do Rozvoje 18. XI.
- Sté výročí narození Josefa Truhláře, starosty ČOS, připomnělo Rudé právo a další listy 23. X.
- V Rozvoji 14. X. najdeme předčasnou informaci o 80. narozeninách prof. N. Melnikové-Papouškové.
- Nekrolog M. Drástové napsala Ludmila Žofková do Učitelských novin 8. X.
- Ve Výběru č. 22/70 najdeme článek dr. V. Šolce o Dánikenových Vzpomínkách na budoucnost.
- Báseň Blanky Švábové Toužení přineslo Rudé právo 12. XI.
- Článek Stanislava Balcara o připravovaném muzeu hraček na Humprechtech je otištěn v bulletinu Hračka č. 3/70.
- Co dál s Českým rájem?, ptá se dr. Karel Samšišník v obsáhlém článku v Ochráně přírody č. 4—5/70. Rozvoj 7. X. otiskuje návštěvní řád Chráněné krajinné oblasti Český ráj.
- O Soboteckém večeru v Praze informovala Pochodeň 18. XI.
- Informace o výsledcích letošního výzkumu keltského sídliště u Markvartic uveřejňuje Lidová demokracie 23. X. a Svobodné slovo 25. X.
- O Vokálově výstavě samorostů píše Práce 5. X., Pochodeň 6. X., Mladá fronta 10. X., Zář Mladoboleslavská 13. X. a Im Herzen Europas 6—7/70.
- O výletě přátel Smetanova muzea na Humprecht, Kost a do Šrámkova domu v Sobotce píše Lidová demokracie 9. X.
- Článek o Kostí najdeme v novém rozmnožovaném časopise turnovského gymnasia.
- Vzácného kovařka *Cardiophorus nigerrimus* Er. uvádí z Kostí St. Laibner v Listech Orlického muzea roč. 4 (1969), str. 167.
- Fotografie Trosek a zprávy o nich otiskují Zář Mladoboleslavská 6. X., Rozvoj 7. X., Svobodné slovo 14. X., Vlasta č. 45 a Mladá fronta 27. X. a 14. XI.
- Krátké informace o zámcích v Domousnicích a Vlčím Poli otiskuje Zář Mladoboleslavská 20. X.
- Domousnický zpravodaj č. 29 z 2. XI. 1970 je věnován současnému životu obce.
- Bousovák č. 11/70 přináší opět několik článků a básní Josefa Kozáka, několik dat z historie obce, přetiskuje první část Paměti Domousnic V. Petráška a informuje o přítomném dění.
- **Břetislav Balatka a Jaroslav Sládek** zabývají se ve Zprávách geografického ústavu ČSAV, roč. 6., str. 1—9 **závrty v nekrasových horninách České vysočiny** a věnují podrobnou pozornost těmto závrťům v okolí Sobotky, zvláště na Kostecké a Hruboskalské plošině a na Střevačské plošině v okolí Vlčího Pole, kde snad tyto závrty — podle názoru J. Soukupa, publikovaného r. 1937 — svojí podobou s vlčími jámami přispěly k vzniku jména obce. K. S.
- Významný **přehled zemědělské výroby Východočeského kraje** publikoval **Antonín Götz** ze Zprávách geografického ústavu ČSAV, roč. 7., 1970, č. 2—3, str. 10—17. Je tu zpracována intenzita zemědělské výroby, její rentabilita, přehled pracovních sil a základní členění hrubé zemědělské produkce. Přílohu článku tvoří čtyři velké barevné mapy Východočeského kraje (vybrané ze souboru 30 map), které zachycují skutečnosti, jimž jsou věnovány jednotlivé kapitoly práce. K. S.
- Poslední dvojčíslo časopisu **Labores musei in Benátky n. Jiz.** (3—4/VI — 1970) je věnováno sedmdesátinám historika a spisovatele prof. dr. Zdeňka Kalisty. Z nejvýznamnějších příspěvků uvádíme stať Františka Kutnara Myšlenkový profil historika Zdeňka Kalisty, článek Rudolfa Turka Role Benátecka v počátcích české archeologie, studii Josefa Macka Zdeněk Kalista a italská renesance, dále příspěvky uměleckohistorické atd. Dvojčíslo stejně jako celý skromný časopis dokazuje, že se i v malých městech, kde nechybí nadšení pracovníci [zde ředitel muzea RNC. Č. Podaný, archivář J. Antoň aj.] a podpora národního výboru, dá dělat vlastivědná publikační činnost na velmi vysoké úrovni. K. B.
- Magazin Veronika č. 15/70 obsahuje román **Stanislava Rudolfa Něžně háčkovany čas**, který byl odměněn v li-

terární soutěži Šrámkovy Sobotky. Další odměněný román téhož autora **Metráček** se nyní připravuje k filmovému zpracování.

• Lidové nakladatelství v Praze vydalo v edici knih Srdce román **Fráni Šrámkova Past**. Je to již 5. vydání tohoto posledního básnickova románu, náklad činí 26 000 výtisků a cena 19 Kčs. Obálku s použitím kresby Jana Říhy a vazbu navrhl Leo Novotný, grafická úprava je dílem Milana Albicha.

• **Karel Čapek: Ratolest a vavříň** (Melantrich, Praha 1970, 142 str.). V uspořádání dr. Miroslava Halíka vychází soubor Čapkových portrétů významných osobností našeho i světového kulturního života. Je samozřejmé, že nechybí ani umělcův přítel Fráňa Šrámek: Nacházíme zde stať Padesátník (z Lidových novin 19. I. 1927), Fráňa Šrámek padesátníkem? (z Knižky o Šrámkovi 1927) a K šedesátce (ze soukromého tisku Kmene 1937 „O Fráňovi Šrámkovi). Kromě těchto líbezných řádků zaujme naše čtenáře jistě i nekrolog, věnovaný prof. Josefu Peškařovi (z Lidových novin 24. I. 1937) a četné další podobizny. K. B.

• **Šolcovi „Robinsoni z And“**. Dr. Václav Šolc si k svým padesátinám (narodil se v září 1919 v Sobotce), napsal knížku „Robinsoni z And“ (vyd. Olympia v Praze 1970). Je to knížka určená mládeži a autor v ní dokázal, že abrahamoviny v něm neuspaly vzpomínky na mladické touhy vlastní, ani neutlumily jeho smysl pro to, co zajímá 14—15leté zdravé kluky, zapálené pro indiánskou romantiku. Kniha ovšem nezůstává při dobrodružném příběhu, ale přináší výtazek toho, co autor sám zažil na svých cestách za Indiány v Bolívii (1963) a v Chile (1966—67, 1968—69). Tak V. Šolc spojil napínavost děje s velmi reálným poučením o přírodním prostředí, mravech, zvycích i dějinách indiánských kmenů, o nichž již dříve napsal populárně vědecké cestopisy Indiáni na jezeře Titicaca (1966), Pod chilskými sopkami (1969) a o nichž připravuje román Synové kondorů.

Rámec Šolcova vyprávění je prostý: žák 9. třídy Mirek Starý, osiřelý po matce, se vydá na cestu za otcem, který přijal zaměstnání v La Pazu v Bolívii. Odvážný hoch letí z Prahy přes Curych, Dakar, Rio de Janeiro, Buenos Aires do Santiaga de Chile, autobus ho zaveze do La Sereny a do přístavu Antofagasty a Aricy. V cestě vlakem do La Pazu mu zabrání přerušení trati následkem zavalu skal a Mirek, toužící setkat se s otcem co nejdříve, se vydá na další cestu soukromým letadlem. Ale letadlo ztroskotá, oba piloti zahynou a jen lehce zraněný Mirek zůstane s troskami letadla a s hroby pilotů sám v pustotě And ve výši 4000 metrů. Nezoufá a obětavně využívá toho, co zbylo v letadle, aby nezahynul hladem, zimou a hlavně žízní v této divoké pustině bez kapky vody. Naštěstí objeví v letadle pistoli na odpalování raket, vypálí všechny nalezené rakety a ty přivolají mladého Indiána z kmene Aymarů Emeteria, který v údolí pásí lamy. Díky tomu, že se Mirek učil španělsky, chlapci se brzy dorozumějí a Indián zachráněného Mirka odvede do své chaty. Když se Mirek zotaví, putují spolu do indiánské vesnice, kde žijí Emeteriovi rodiče. Na přímluvu vesnického náčelníka se českého chlapce ujmou karabiněři a Mirek, doprovázený Emeteriem a jeho otcem, se konečně dostane do bolívijské Sajamy, kde ho očekává otec. Do La Pazu, na pozvání Mirkova otce, odchází také Emeterio, který lnul silným přátelstvím k Mirkovi.

Dramaticky vylíčená cesta Mirka Starého je jen zámlinkou k tomu, aby se mladý čtenář podrobněji seznámil s hlavním městem Chile, poznal významné přístavy Valparaíso a Antofagasta — tam se poprvé setká s Indiány, podívá se jejich úborům, upoutá ho trh s plodinami země — poznává krajinu, kde se dobýval ledek, a jeho zvědavost ho přivede i k sídlištím a pohřebištím, které podávají svědectví o kultuře starých Indiánů v údolí Lluta a Azapa. V Emeteriově společnosti má možnost prohlédnout si zbytky obydlí starých Aymarů v jeskyních s malbami zvířat, účastní se hlučné třídní fiesty v Pachamě, na níž účinkuje aymarská národní hudba, vyluzovaná na flétnách z rákosy, přivyká domorodé stravě, jejíž součástí jsou především brambory, okusí „mořskou polévku“ i koku, osvojuje si při chůzi rovnoměrné a vytrvalé tempo, nutně při stoupání v horských výškách, učí se od horařů trpělivosti a samostatnosti a hlavně poznává cenu obětavého přátelství. Oslavou přátelství vyznívá Šolcova kniha, která jistě našla zancené čtenáře v řadách naší mužské mládeže. Nejen proto, že autor je známý vědecký pracovník, člen-korespondent Chilské akademie přírodních věd atd., že dovede pěkně a jasně vypravovat, ale hlavně proto, že je čestným náčelníkem indiánského kmene Osedžů — a to je nevěšední doporučení. V. H.

● V letošním roce vyšlo hodně publikací, které připomínají události posledních 25 let — odboj, osvobození a budování naší vlasti. Vývoje Semilsko po všech stránkách si podrobně všimá brožura **Čtvrtstoletí Semil**, Mladoboleslavsko připomíná výběr z novinových článků, vzpomínek a básní vydaný pod názvem **Nezapomínáme**. Naše čtenáře bude však pochopitelně nejvíce zajímat brožura Františka Ptáčka **Jičín v roce 1945** (OV ČSA Jičín, rozmnoženo, 101 stran a obrazové přílohy) a kniha **Kronika přátelství** (ONV a OV SČSP Jičín, uspořádal JUDr. Jar. Weber a kolektiv, 160 stran a 60 fotografií).

Ptáčnickova brožura nechce být více než vzpomínkovou publikací. A právě tyto osobní vzpomínky jsou na ní cenné, ukazují — třebaže s drobnými faktografickými nepřesnostmi — situaci v Jičíně a okolí v průběhu celého roku 1945. Méně šťastně je připojení seznamu padlých a umučených, který obsahuje 74 jmen z Jičína, Libáňska a Dolnobousovska. Seznam je totiž značně neúplný, mj. chybí jména z oblasti našeho Sobotecka, naopak z nepochopitelných důvodů jsou uváděna jména z Dolnobousovska.

Kronika přátelství je reprezentační publikace, celý text je otištěn rovněž v ruském jazyce. Zachycuje období od ohlasu VŘSR přes I. republiku a okupaci až do současnosti, ukazuje na hlavní události trvalých československo-sovětských styků a soustřeďuje se pochopitelně na období okupace, odboje, partyzánského hnutí a osvobození našeho kraje Sovětskou armádou v r. 1945. Všimá si celé oblasti dnešního jičínského okresu a ponechává mluvit hlavně pamětníky a kronikářské záznamy. Ze Sobotecka — kromě úryvku Srámkovy básně — je použito zápisů z obecních kronik Dobšic, Markvartic, Mladějova, Rytířovy Lhoty, Samšiny, Sobotky, Vesce a Zámostí-Blat a vzpomínek Karla Jakubce ze Spařenců, MUDr. Aloise Kafky ze Sobotky, Františka Kozáka ze Skařišova, Josefa Mařana ze Staňkovy Lhoty a Jaroslava Žofky z Dobšic. Najdeme tu i seznam rudoarmejců pohřbených pod Humrechtem a ve fotografických přílohách snímky Josefa Hakena, Jaroslava Žofky, Ivana Karloviče Nelipoviče, pomník rudoarmejců u soboteckého hřbitova a fotografii z průjezdu Rudé armády Sobotkou v květnu 1945. Hodně materiálu bylo použito z květnového čísla našeho Zpravodaje z r. 1965.

Závěrem můžeme konstatovat, že všechny uvedené publikace byly důstojným příspěvkem k letošnímu významnému jubilejnímu roku.

K. B.

● Časopis Český lid, roč. 57, 1970, č. 2, přinesl na str. 65—80 solidní studii **Josefa Křivky Finanční výsledky hospodaření rolníka Václava Ječného z Rytířovy Lhoty na Sobotecku v letech 1876—1909**.

Autor rozebral dochovanou knihu účetních záznamů rolníka Václava Ječného. Vidí v ní potvrzení skutečnosti, že mladí zemědělci té doby si uvědomovali nejen nutnost využívání přírodovědeckých a technických pouček, ale nutnost znát vedení účetnictví.

Václav Ječný systematicky četl odborné časopisy a knihy, účastnil se činnosti hospodářských spolků, zaváděl nové hospodářské stroje, užíval umělých hnojiv a prováděl meliorace. Ječného zápisky jsou zajímavé už proto, že jsou pořízeny středním rolníkem, jemuž bylo obtížnější tyto nové prvky zavádět. Vedle údajů o hospodářství skutečně evidoval i vydání na domácnost, což jsou dnes údaje skutečně nejen zajímavé, ale hlavně pro poznání spotřebních poměrů rolnické rodiny údaje velmi cenné.

Autor dále přináší údaje o dvacetihektarové usedlosti Ječného (pole představovala 82,4 % plochy), o peněžních příjmech zemědělských i mimozemědělských. Důkladně rozebral peněžní vydání na zemědělství (mzdy, rostlinná a živočišná výroba), stavební investice, náklady na nákup hospodářských strojů a nářadí, opravy a údržbu, otop, pojištění, daně a příručky. Rozebírá dále detailně výdaje na rodinu a domácnost (strava, oblečení atp.) a výdaje na výchovu, vzdělání, studie a vybavení dětí.

Ječného údaje jsou konfrontovány s výsledky tzv. Agrární ankety z let 1898—1900. V závěru se autor zabývá peněžními výsledky hospodaření V. Ječného. Jeho výsledky dokazují, že i přes agrární krizi pokračovala hospodářská přestavba vesnice a že se celkově zlepšovalo hmotné i duševní postavení rolnické rodiny.

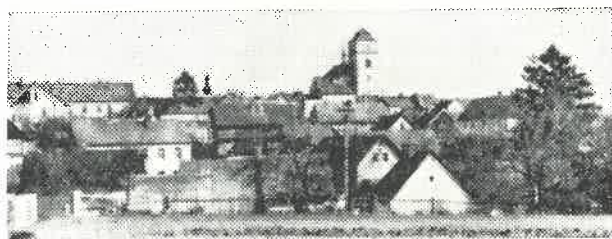
Křivkův příspěvek je dokladem, jak mnoho zajímavých materiálů je ještě skryto v našich okresních archívech.

● V 2. čísle Památkové péče, 1970, str. 98—99, nalezneme menší příspěvek **Karla Samšínáka Nejstarší fotografie hradu Kostí**. Autor v něm popsal jednu z nejstarších fotografických vedut na našem území, kterou pořídil podle tradice důstojník pruské zpravodajské služby v prů-

běhu válečných operací roku 1866. Konfrontuje ji s Mánesovými kresbami ze začátku 60. let minulého století.

● Časopis Muzejní a vlastivědná práce 1969, č. 1—2, vycházející ze značným pozděním, přinesl stať **Milady Novákové Státní péče o památky lidové architektury** (str. 12—28). Vzhledem k tomu, že se v něm jedná i o připravovaném skansenu v Podkosti, věnujeme i jemu pozornost. Autorka připomíná, že základní formou památkové ochrany stavebních objektů lidové architektury je jejich ochrana na místě vzniku, ale že je možné kombinovat ji s ochranou realizovanou přemístěním na předem vyhrazená místa, k čemuž mají sloužit regionální skanzeny. Jako doklad péče státu o jednotlivé objekty uvádí Dlas-kův statek v Do'ánkách, přemístění špýcharu z Malého Rohozce, úpravu Šolcova domu v Sobotce a školy ve Staré Pace. Koncepce ochrany památek lidové architektury ve Východočeském kraji ukládá vybudovat mj. skanzen v Podkosti, který by měl dokumentovat vývoj zemědělské výroby. Autorka uvádí výhody Prokopského údolí poblíž hradu Kostí k jeho zbudování, ale upozorňuje i na nedostatků (zbahnění terénu), které by však bylo možno překonat. Blízkost turisticky vyhledávaných míst by pak zaručovala i návštěvnost tohoto areálu, kde počítá zhruba s 30 objekty. Doufejme, že nezůstane jen u projektu.

Tři poslední recenze PhDr. Vladimír Wolf

Sobotecká všehochuť

● **Oslavy Měsíce československo-sovětského přátelství** byly v Sobotce zahájeny v předvečer 53. výročí VŘSR položením věnce k památníku padlých z I. světové války a lampiónovým průvodem z náměstí ke hrobu rudoarmejců u hřbitova, kde byl rovněž položen věnec a promluvil zástupce armády. 19. listopadu uspořádala MO SČSP besedu nad knihou Kronika přátelství, kterou letos vydal ONV a OV SČSP v Jičíně. Besedu řídil tajemník OV SČSP s. Husák z Jičína. Vysvětlil důvody, které vedly k vydání této knihy, seznámil posluchače s obsahem a přečetl několik úryvků. V diskusi hovořily s. Kozáková a Tichá o pomoci zajatcům na Sobotecku a s. Dlabová se zmínila o využití Kroniky přátelství ve výchovné práci a při vyučování v ZŠ. Z dalších akcí v Měsíci přátelství bylo uvedeno v místním kině několik sovětských filmů pro mládež i dospělé.

● **Na plenárním zasedání MNV v Sobotce** byly projednány a schváleny změny ve složení rady MNV. Na místa odvolaných poslanců Drahomíry Bílkové-Kyzivátové a Vladimíra Odstrčilíka byli zvoleni předsedou školské a kulturní komise Bohumil Patka a předsedou zemědělské komise Miroslav Helikar.

● V Sobotce byla nedávno ustavena **místní organizace Socialistického svazu mládeže**. Předsedou byl zvolen Jindřich Půlpán, jednatelkou Eva Valkounová. První akcí byla taneční zábava, na níž hrála beatová skupina YBE 21. listopadu na Surovandě. Ustavující celostátní konference Socialistického svazu mládeže se v Praze zúčastnila i Zdenka Zichová, skupinová vedoucí PO v Sobotce.

● **V pražském divadle Na zábradlí** uvedli v režii Jiřího Menzela hru Raupachovu hrů Mlynář a jeho dítě. Hudbu k představení napsal Václav Hálek a v úvodu použil i písně Nad Sobotkou je háječek.

● **Divadelní hra Fráni Šrámka Zvony** připravuje k uvedení v příštím roce Divadlo V. Nezvala v Karlových Varech.

● **Členové RSSD Radka Dolenská, Zuzana Burešová a Jaroslav Chrupa** vystoupili s úspěchem v Miletíně na večeru, pořádaném k uctění 100. výročí úmrtí Karla Jaromíra Erbena.

● **Obec Baráčeků uspořádala** 7. listopadu 1970 kulturní večer, na němž bylo vzpomenu 350. výročí bitvy na Bílé hoře, 53. výročí Velké říjnové socialistické revoluce a pak vyprávěl ing. Václav Truhlář o svých cestách do ciziny a vzpomínky doprovázel promítáním barevných diapozitivů. Hezký večer byl velmi čteně navštíven.

● **Valné sedění obce Baráčníků** pro Sobotku a okolí se konalo 29. listopadu 1970. Účastnil se ho i rychtář V. Župy z Mladé Boleslavi Jan Šimůnek a zástupci mnoha soboteckých organizací. Zprávy činovníků svědčily o dobré práci Baráčníků, ovšem vážným problémem je stárnutí členstva. Hezky byla připravena i kulturní vložka za řízení Ludmily Vogelové. Sedění pozdravili i delegáti okolních obcí z Března, Dolního Bousova, Mnichova Hradiště a Řepova. Do čela soboteckých Baráčníků pro příští období byl opět zvolen rychtář ing. Václav Truhlář a syndik Stanislav Mrskoš.

● **Žádáme naše čtenáře**, kteří jsou majiteli **exlibris** s náměty ze Sobotecka, aby nám je zapůjčili k reprodukci v našem časopise.

● **Pochodeň 14. XI.** píše o 25 letech okresu Jičín a z kultury vyzvedá konání Šrámkových Sobotek, kosteckou galerii a péči o lidové památky.

● **O vysoké úrovni Zpravodaje Šrámkovy Sobotky** svědčí i skutečnost, že do výběrové Bibliografie české historie za rok 1968 (vychází na pokračování v Českém časopise historickém 1970) bylo poято i jedenáct článků z našeho časopisu od K. Bílka, J. Linky, ing. Ant. Otmara, J. Slavíka, L. Horákové, prof. J. Trejbalu, M. Mrákové, M. Vlacha a J. Volfa.

● **Světová vlna krádeží starožitností** postihla nedávno i Sobotecko. Z Humprechta bylo odcizeno 5 historických pušek a z kostela 2 dřevěné plastiky. Po pachatelích pátrá VB.

● **Kulturní kalendář jednou větou:** 8. XI. 1885 se narodil sobotecký knihtiskař Leopold Lažan. 14. XI. 1945 zemřel básník Dušan Pala. 27. XI. 1905 přijel první vlak do Sobotky a o dvacet let později vznikl Kruh rodáků a přátel města Sobotky a okolí v Praze. 28. XI. 1955 zemřel Šrámkův přítel a sobotecký krajanský činovník František Žofka. 10. XII. 1840 se v Markvarticích narodil básník Jan Švorc. 23. XII. 1895 zemřel sobotecký poštovník a veřejný pracovník Josef Svoboda ml.

O beatové skupině HIPS MEN jsme psali v minulém čísle. Dodatečně přinášíme fotografii členů skupiny

● **Novou vedoucí Střediskové knihovny** v Sobotce se stala Jaroslava Linková. Přejeme jí mnoho úspěchů.

● **Opožděné blahopřání.** 7. srpna 1970 se dožil 90 let nestor našich pražských krajanů pan Zdeněk Šolc. Jubilant projevuje stálý živý zájem o dění na Sobotecku a pamtuje i na náš časopis, do něhož např. připravil hezkou vzpomínku na svého otce, pražského primátora JUDr. Jindřicha Šolce. Tedy mnoho zdraví do dalších let.

● **Sobotečtí jubilanti:** 91 let se dožívá 8. XII. Anna Kyzivátová ze Sobotky. 80 let bylo téhož dne Marii Klackové ze Sobotky. 70 let oslavili 7. XI. Karel Melechovský, 18. XI. Růžena Elebrantová a Marie Mičochová, 6. XII. Marie Novotná a 12. XII. Albína Pohnánová ze Sobotky a 25. XII. Františka Mařanová ze Staňkovy Lhoty. 60 let bylo 2. XI. Františku Halbichovi, 19. XI. Jarmile Vokálové, 9. XII. Františku Drholcovi, 11. XII. Marii Berné a 17. XII. Blaženě Lažanové ze Sobotky a 7. XII. Marii Bočkové ze Staňkovy Lhoty.

● **Milí sobotečtí přátelé!** Už se na nás nehněvejte, že jste při tom nebyli, když jsme se my s mojí milou ženili... a přijměte naše díky za vaše milá blahopřání k naší zlaté svatbě.

Marta, roz. Zemličková a Josef Macounovi z Mladé Boleslavi

● **Sňatky:** 16. X. byli na MNV v Sobotce oddáni Jaroslava Mládková ze Sobotky a Josef Král z Horního Bousova. 7. XI. byli oddáni v Dolním Bousově Marcela Oplová ze Sobotky s Václavem Šoutou z Dolního Bousova a na Sychrově Miroslava Milevská z Dolního Bousova s Miroslavem Folprechtem ze Sobotky. 14. XI. uzavřeli v Mladé Boleslavi sňatek Anna Kulichová z Obrub a Vladimír Folprecht ze Sobotky. 16. XI. byli oddáni bývalá sobotecká knihovnice Věra Hašková a Jiří Pavlík z Klášterce nad Ohří. 21. XI. uzavřeli sňatek v Sobotce Serena Kováčová a Jiří Borovička ze Sobotky a v Jičíně Ludmila Kofátková a Vladimír Černý ze Sobotky. 27. XI. byli v Jičíně oddáni Margita Drahotová z Lažan s Jaroslavem Hanušem z Lavic a o den později uzavřeli na Sychrově sňatek Jitka Javůrková z Lavic a Blahoslav Chadima z Pasek u Chrudimi. 12. XII. byli na Sychrově oddáni Miroslava Rulcová ze Střelce a Vladimír Kopal ze Hřmeňína. 17. XII. uzavřeli v Mladé Boleslavi sňatek Milada Fetrová z Mladé Boleslavi (dříve ze Sobotky) a Aleš Tesař.

● **Nejstarší občanka Sobotky** Kateřina Kyzivátová zemřela 9. listopadu ve věku 97 let. Její manžel býval v Sobotce lesním hajným. Do posledních dnů byla čilá a nikdo je nevěřil, že jí je už tolik let. Nyní je nejstarší občankou města paní Ludmila Kolesová, narozená 23. VII. 1878.

● **V Dolním Bousově zemřel** 24. listopadu ve věku 86 let pan ing. Antonín Horáček. V celém kraji byl znám jako autor mnoha projektů veřejných i soukromých staveb a známý veřejný činitel. Do posledních let pracoval pro rozkvět svého městečka a zajímal se o dění v okolí.

● **Poděkování.** Všem, kteří našeho drahého manžela a pečlivého otce přišli doprovodit na jeho poslední cestě, rozloučili se s ním květinovými dary, nebo nám písemně projevili svou soustrast nad naší nesmírnou bolestí, upřímně děkujeme. Vilma Pulcmanová a synové.

● **Úmrtí v říjnu:** 4. František Opl z Ohařic — 64 let. 7. Růžena Martinová z Mladé Boleslavi — 74 let. 12. Karel Pulcman ze Sobotky — 60 let. 11. Alžběta Geisslerová z Pardubic — 81 let. 14. Josef Rejman ze Sobotky — 40 let. 17. Kateřina Volfová z Prahy — 82 let. 19. Božena Ortová ze Šlejšfery — 80 let. 26. František Kyzivát z Malechovic — 67 let. František Macoun z Podkosti — 62 let a František Šouta ze Spyšové — 77 let. 28. Václav Brixí ze Střehomí — 56 let a Marie Mazáčková z Mladějova — 86 let.

● **Úmrtí v listopadu:** 3. Anna Holatová z Hubojed — 60 let. 4. František Havelka ze Skařšova — 71 let. 5. Františka Barešová z Oseka — 83 let. 11. Jaroslav Mařan z Prahy — 50 let. 20. Stanislav Semecký z Malechovic — 45 let. 22. Jaroslav Vítkovec z Jičína — 89 let. 25. Marie Kalvachová z Malechovic — 83 let. 30. Josefa Slavíková ze Sobotky — 54 let.

● **Doslovem k VII. ročníku ZŠS.** Spolu s přáním hezkého prožití konce letošního roku děkujeme všem čtenářům za trvalou přízeň, za dopisy a články i za vysoké finanční příspěvky. Obvyklé hodnocení ročníku, plány do budoucna, přehled odběratelů atd. najdete v prvním čísle příštího ročníku. A tak se nyní jen musíme ještě omluvit za to, že Zpravodaj vychází občas v dvojčíslech. Je to proto, že se nám tím značně snižují finanční náklady. V příštím roce se budeme snažit o zlepšení i v tomto směru.